Է· ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1259 ՆՈՒԿՈՒՇԱԲԹԻ 14 ՄԱՐՏ 1888 (Ն· Տ·) 26 ՄԱՐՏ 1888 14 ՐԷՃԷՊ 1305

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خاننده ﴿ارەولك﴾
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան արծաթ	160
» » Վեցամսեայ » »	80
» » Եռամսեայ » »	40
Գաւառաց » եւ տեղական Թղթատարով տարեկան » »	240
Գաւառաց համար եւ տեղական Թղթատարով վեցամսեայ » »	120
Օտար երկիրներ, տարեկան ֆրանք	56
» » վեցամսեայ »	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեանս ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր·

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 14 ՄԱՐՏ, 1888

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍԵՐ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ

1797–1888

ԺԲ· Անձնական նկարագիր Վիլհելմ Կայսեր (*)

Վերջացնելով կենսագրական այս երկար տեսութիւն, որ մեր առաջագրածէն աւելի երկարեցաւ արդէն, պէտք է հակիրճ գաղափար մը տանք Վիլհելմ կայսեր անձնական նկարագրոյն վրայ· Քաղաքական անձնաւորութենէն յետոյ չարժեր միթէ քննել անհատական անձնաւորութիւնն եւս·

Վիլհելմ կայսեր բնաւորութեան ամենէն աւելի ուշագրաւ երեւոյթն էր իր բարուց և սովորութեանց պարզութիւնն· Ինք որ շատ մը բաներու մէջ զինուորական էր արդէն, անհատական կեանքի մէջ կատարեալ զինուոր մ'էր· Նահապետական պարզութիւն մ'ունէր իր ամենօրեայ սենեակ, իր գրեթէ աղքատիկ երեւոյթով· Իր մահիճ կը բաղկանար խոտէ և երկաթէ կազմուած զինուորական պարզ անկողինէ մը· Աւելի բանտերու և աղքատանոցներու քան պալատներու մէջ կրնար տեսնուիլ այդ անկողինին նման· Երբ հիւր չունենար, շատ պարզ և խնայողական ճաշ մը կ'ընէր·— Կտոր մը միս կամ հաւկիթ, և քիչ մը կանանչեղէն· Շատ խնայութեամբ կը գործածէր գինի, և բնաւ ծխախոտ չէր գործածեր, ընծայելով այս մասին գեղեցիկ օրինակ մը, որուն իր հպատակները խիստ քիչեր կրնային հետեւիլ· Իր օրեր կ'անցնէին լարուած ժամացոյցի մը չափ կանոնաւորութեամբ· Որոշեալ ժամուն կ'ելնէր անկողինէն, ամառ թէ ձմեռ, որոշեալ ժամուն կը ճաշէր կամ կը պտտէր, և որոշեալ աշխատութիւնը կը կատարէր ամեն օր որոշեալ ժամերուն· Ամեն օր իր հպատակներուն կ'երեւէր աշխատութեան սենեկին պատուհանէն, պալատան պահակներուն փոխուած ժամուն· Վիլհելմ կայսեր այս զինուորական կեանք, իր պարզութեամբ, չափաւորութեամբ և կանոնաւորութեամբ, անշուշտ մեծապէս նպաստած է իր քաջառողջութեան և երկարակեցութեան·

Իր սովորութեանց չափ պարզ էր իր հաւատքն ալ· Վիլհելմ կայսր չէր ախորժեր այն ժամանակակից իմաստասիրութենէ որ կը միտի բնական և բանական կրօն մը դնել յայտնեալ կրօնին տեղ· Շրջապատեալ բրուսիացի գիտնականներով որք ընդհանրապէս ամեն կրօններու և ի մասնաւորի իր դաւանած կրօնին հիմերը խախտող կարծիքներ կը հրատարակէին, ծերունի վեհապետը սրտաշարժ միամտութեամբ, անկեղծութեամբ և անձնուիրութեամբ յարեալ կը մնար իր Նախնեաց հաւատքին· Քարոզիչ մը ո'րչափ աւելի հաւատացեալ լինէր այնչափ աւելի կ'արժանանար Վիլհելմ կայսեր հաւանութեան, որ կը պատուէր զնա պալատան քարոզչութեամբ, թէեւ շատ հասարակ մարդ մը լինէր· Իր արքայական գերդաստանի հիմնադրին պէս, Վիլհելմ Ա. եւս իր ձեռօք թագ դրաւ իր գլխուն վրայ, բանիւ և արդեամբ հռչակելով թէ իր թագն Աստուծմէ եւեթ կ'ընդունի· Մինչ թագաւորաց մէջ իսկ այս հաւատք չիջանելու վրայ է, Վիլհելմ Ա. գործով կ'ապացուցանէր թէ բարեպաշտութիւն և քաղաքականութիւն կարծուածէն աւելի սերտիւ կապուած են· Իր բարեպաշտութիւն իր անհատական նշանաւորագոյն հանգամանաց մին էր, և կ'երեւէր իր ամեն խօսքերուն և գործերուն մէջ, իր աղօթից մէջ, իր կանոնաւորապէս եկեղեցի յաճախելուն մէջ, իր պատերազմական հեռագրերուն մէջ և իր գահաճառերուն մէջ իսկ· Պոհեմիոյ և Ֆրանսայի պատերազմական դաշտերէն ի Պերլին ղրկած հեռագրերէն ոմանք կը նմանէին Սաղմոսերգուին գոհաբանական աղօթից՝ Դաւիթ Թագաւորին Փղշտացւոց վրայ տարած յաղթանակաց առթիւ· Այն ամեն յաղթութեանց մէջ որովք Գերմանիա գտաւ իր միութիւն, Վիլհելմ Ա. կը տեսնէր զՏէրն Զօրութեանց, որ կը վարէ գերման ազգին ճակատագիրն, և ամեն անգամ որ ոճրագործք իր կենաց դէմ փորձ փորձեցին, զիւր ազատութիւն երկնային միջամտութեան կը վերագրէր· Այս պատճառաւ միշտ առանց հետեւորդի և բաց կառքով կը շրջագայէր, աստուածային շնորհն ո'և է հեծելախմբէ աւելի հզօր պաշտպանութիւն համարելով իրեն· Խաղախներու աչալուրջ հսկողութեան և պահպանութեան հակառակ Աղեքսանդր Բ.ի զարնուիլն ու մեռնիլը շատ տխուր տպաւորութիւն մ'ըրաւ Վիլհելմ կայսեր վրայ, որ հարցուց տխրագին· «Առ ի՞նչ կը ծառայէ զինուորական պահպանութիւն»·

Երբ Նոպիլինկի մանր գնտակներն հարկադրեցին Վիլհելմ կայսրը շաբաթներով անկողնոյ ծառայելու և վտալի գործողութեանց հանդուրժելու, Պիզմարք Իշխան, Միացեալ Նահանգաց Հանրապետութեան նախկին Նախագահ Զօրավար Կրանդի այցելութիւնն ընդունելով, սապէս խօսեցաւ Վիլհելմ կայսեր անձնական հանգամանաց վրայ· «Աւասիկ ծերունի մը, աշխարհի վրայ «լաւագոյն մարդոց մին, և սակայն «իր կենաց դէմ կը դաւեն· Ո՛չ ոք «աւելի պարկեշտ, աւելի վեհանձն, «աւելի մարդասէր նկարագիր մ'ունեցած է քան Վիլհելմ կայսր· Նա բոլորովին կը տարբերի այնչափ բարձր «դիրքի մէջ ծնած մարդոցմէ, կամ «գէթ անոնց մեծագոյն մասէն· Գիտէք թէ արքայածին անձնաւորութիւնք իրենց դիրքին ուրիշ մարդոցմէ «տարբեր կարծել կը միտին· Շատ կարեւորութիւն չեն տար այլոց զգացումներուն և փափաքներուն· Անոնց «բովանդակ կրթութիւնը թոյլ թէ «կը խեղդէ անոնց մէջ մարդկային բնաւորութիւնն· Իսկ Վիլհելմ կայսրն, «ընդհակառակն, յամենայնի մարդ է· «Իր կենաց մէջ երբեք մարդու վնաս «չէ հասուցած, ուրիշի զգացումը չէ «վիրաւորած, խստութեամբ չէ վարուած ո'չ մէկու հետ· Անկարելի է «երեւակայել աւելի գեղեցիկ, աւելի «ազնիւ, աւելի սիրելի, աւելի բարեգործ մարդ մը, իշխանի մը ամեն բարձր «ձիրքերով և մարդու մը ամեն առաքինութեամբք օժտեալ· Կը կարծէի «թէ կայսրը կարող էր միայնակ շրջիլ «իր Տէրութեան ամեն կողմն՝ առանց «բնաւ վտանգի, և ահա կը ջանան «սպաննել զինք· Մեր կայսր յամենայնի ա'յնչափ հանրապետական է որ «ամենէն կատաղի հանրապետականն «իսկ պիտի սքանչանայ նորա վրայ, «եթէ կարենայ անկողմնակալ ոգւով «քննել անոր բնաւորութիւնը· Միապետ մը որ իր բարեսրտութեամբ «գրեթէ ջնջած է մահու պատիժն՝ այնու հանդերձ նշաւակ կը դառնայ «սպանութեան փորձի մը»·

Շատ մը յիշատակարանք կան որք պիտի յաւերժացնեն Վիլհելմ Առաջնոյ երկարատեւ և փառաւոր վեհապետութեան յիշատակը· 1873 ին կայսրն անձամբ բացաւ Պերլինի Յաղթութեան Սիւնը, զոր «Երախտագէտ Հայրենիք կը ձօնէ առ Բանակն», որ եռեակ յաղթական պատերազմունք ի կատար ածին գերմանական միութիւնը· 1877 ին կայսրն հիմը դրաւ ի Նիտըրվալտ Ազգային մեծ և բարձրաբերձ Յիշատակարանին, որ Ռէն գետին վրայ կը նայի, որոյ կրկին ափանց ամբողջովին գերմանական Հայրենեաց հետ միանալուն յիշատակը կը յաւերժացնէ· 1883 ին ալ կայսրը նախագահեց նոյն Յիշատակարանի մերկացման, այնպիսի շքեղ հանդէսներով որք պատմական կարեւորութիւն մը տուին այս արարողութեան· 1875ին, ի ներկայութեան 40.000 հանդիսատեսներու, և Հռոմայ Պապութեան դէմ մղեալ պայքարի տաք միջոցին, Վիլհելմ Ա. բացաւ գերմանականութեան ոգւոյն՝ Արմինիուսի՝ ի պատիւ ի Տէթմոլտ կառուցուած ահագին արձանն, որ կը բարձրանայ հոն ուր գերմանազգին Հերման՝ իր տեւտոնեան քաջամարտիկ զօրքերով՝ փճացուց Վարոս Հռոմայեցւոյն լէգէոններն· 1880ին ալ նախագահեց Քոլոնի մայր եկեղեցւոյն շինութեան ամբողջացման,— ճարտարապետական նշանակ մը գերմանական միութեան, շքեղ յաղթանակ մը գերմանական գեղարուեստին· 1884 ին ի Պերլին, ի ներկայութեան կայսրութեան ամեն աւագանւոյն, դրաւ հիմնաքարն հոյակապ խորհրդարանի մը Ռայխսդագին համար, և 1887ին Նախագահեց Հիւսիսային և Պալդիկ ծովերուն միջեւ ջրանցի մը բացման առաջին գործողութեանց, որով Գերմանիոյ մեծագոյն մարտանաւք մէկ ծովէն միւսը պիտի կրնան անցնիլ, առանց կարօտ լինելու այն անձուկ նեղուցներուն զորս թշնամի մը կրնայ փակել ամեն վայրկեան· Այս քարէ և երկաթէ հոյաշէն յիշատակարանք դարեր պիտի տեւեն, և ցորչափ անոնք կանգուն մնան, գերման ժողովուրդն ալ միշտ իր մտաց առջեւ պիտի ունենայ անունն այն մեծ վեհապետին որոյ օրով և որոյ մեծագործութեանց շնորհիւ ի գլուխ ելան այս յիշատակարանք·

Քանի որ Գերմանիոյ նաւատորմի յիշեցինք, արձանագրենք և սա պարագան թէ Վիլհելմ կայսր իր բանակէ ո'չ նուազ հոգ կը տանէր իր նաւատորմի, և պարզ ճշմարտութիւն մ'է ըսել որ թէ մին և թէ միւսը Վիլհելմ Առաջնոյ և իր խորհրդականաց օրով ի հանդէս եկան իբրև երբեւելի ոյժ մը միջազգային քաղաքականութեան մէջ· Գերմանական Դաշնակցութեան ժամանակ Ֆրանքֆորդի Ազգային Ժողովն ա'յնչափ անհոգ վարուած էր Հիւսիսային ծովու գերմանական նաւատորմին նկատմամբ, որ 1852ին այդ նաւատորմը կազմող հին փտտած մարտանաւք իբրեւ անգործածելի վաճառեցան աճուրդով· Բրուսիա յանձնառու սկսաւ կազմել գերմանական նաւատորմի մը տարրերն, որ 1871ին բաղկացեալ էր միայն 48 հատ մարտանաւերէ, մեծագոյն մասամբ փոքր դիրքով, և ընդ ամենայն 380 թնդանօթներով· Ի՞նչ պիտի կրնար ընել Գերմանիա սոյն նաւատորմով եթէ Ֆրանսացիք ժամանակ գտնէին՝ 1870-71ին՝ ծովային յարձակում մ'ընելու· Վիլհելմ Ա. միտքը դրաւ որ ազգին թշնամիներն անգամ մ'եւս այնպիսի առիթ մը ձեռք չկարենան անցունել Գերմանիոյ ծովեզերաց վրայ յարձակելու և գերմանական վաճառականութիւնը փճացնելու· Պերլինի Կառավարութիւնը գործի ձեռնարկեց ամենայն հաստատամտութեամբ, և 1883 ին կայսերական նաւատորմը կը բաղկանար 108 մարտանաւերէ 518 թնդանօթով, ամենքն ալ նորաշէն, և 12,000 նաւազէ· Կայսրը նաւատորմին զարգացումն ամենամեծ հպարտութեամբ և բերկրութեամբ կը դիտէր, և շատ անգամ կը պատահէր որ աչքէ անցունելէ յետոյ զօրաբանակի մը ռազմափորձերը,— զոր օտարազգի ձեռնհաս քննադատք աննման կը հռչակէին ի մասին զինուորական կրթութեան ու վարժութեան,— ծերունի վեհապետը կ'աճապարէր երթալ ի Տանձիկ, Քիլ կամ Վիլհելմսհավըն, ուստից փոքրիկ մարտանաւ մը նստելով, կը փութար աչքէ անցունել զրահաւոր նաւատորմին ռազմափորձերը· Շնորհիւ վերակազմութեան գերմանական նաւատորմին, չինացի ծովահէնք, Հարաւային Ովկէանու կղզեցիք, Ափրիկէի արեւմտեան ծովեզերաց վայրենիք, ինչպէս և Նիքարակուայի քաղաքակիրթ բնակիչք փորձով տեսան թէ ի'նչ պատուհասներ կրնան բերել իրենց գլխուն՝ կողոպտելով կամ նախատելով գերման կայսրութեան հպատակները· Ռուսեւթուրք պատերազմի ծագումէն քիչ յառաջ, երբ Սելանիկի գերման հիւպատոսն սպաննեցաւ, գերմանական ահեղ նաւախումբ մը անմիջապէս ղրկուեցաւ այն կողմն, և Իշխան Պիզմարք հեռագրեց Կ. Պոլսոյ գերմանական դեսպանին. «Գերմանիոյ կայսրն «անմիջական հատուցում կը խնդրէ, «. . . Եթէ մերժողական պատասխան «տրուի, գիտենք թէ ի'նչ տեսակ միջոցներ ձեռք առնուլ պէտք է կայսրութեան արժանապատուութիւնը «պահպանելու համար»· Բայց այն ծայրայեղութեանց գալու պէտք չմնաց բարեբախտաբար·

Խիստ քիչ վեհապետներ Վիլհելմ կայսեր չափ ժողովրդական եղած են, ճշմարտութեան կէտն է միայն ըսել թէ իր հպատակք կը սիրէին, կը յարգէին և կը պաշտէին Վիլհելմ Թագաւոր-կայսրն· Իր հպատակք պարզապէս կը պաշտէին զինք· Գերմանիոյ մէջ ո'չ մէկ գիրք Աստուածաշունչէն աւելի տարածեալ է, բայց ճշմարտութեան հակառակ չէ ըսել թէ Վիլհելմ Առաջնոյ արձանք, կիսարձանք, լուսանկարք, կենդանագիրք, քանդակք և այլ յիշատակարանք Աստուածաշունչէն ալ աւելի տարածեալ են գերման ժողովրդեան մէջ· Իր պատկառելի ծերութիւն և իր գործոց մեծութիւն,— յորս կայսեր գործակիցներուն բաժինն, յաչս հասարակ ժողովրդեան, կը շփոթի նոյն իսկ կայսեր անուան հետ,— վերջին տարիներուն մէջ իր անուան շուրջ վիպական անձնաւորութեան մը դիւցազնական պսակը բոլորեցին· Դժուար է որոշել թէ իր ժողովուրդ իբրև վեհապե՞տ աւելի կը սիրէր զինքը թէ իբրեւ մարդ· Ի Բրուսիա, իր բոլոր սահմանադրական ձեւերով հանդերձ, արքայական իշխանութիւնը լոկ պատուաւոր կամ անուանական պաշտօն մը չէ· Թագաւորն իրական ներկայացուցիչ մ'է հանրային իշխանութեան, և բրուսիացի ժողովուրդն, իր նշանաւոր լուսաւորութեան հակառակ, տակաւին աւելի վստահութիւն կը ցուցնէ իր Թագաւորին քան իր Խորհրդարանին· Իբրեւ մարդ իր վայելած սիրոյն և իբրեւ վեհապետ իր վայելած վստահութեան մէկ գործնական ապացոյցն էր թէ իր երկրին ո'ր կողմն երթար՝ ծաղկեփունջեր և աղերսագրեր կը տեղային իր շուրջ· Դատարանաց անիրաւութենէն կամ յապաղումներէն վշտացեալ դատատէրը, ծերունի անկար զինուորն որուն չեն ողորմիր թաղային մեծաղայք, հայրն որ գթութիւն կը հայցէ իր մոլորեալ և դատապարտեալ որդւոյն համար՝ այս ամեն վշտահարք կը պատրաստէին իրենց աղերսագիրն և Թագաւորին գալստեան կը սպասէին· Եւ Վիլհելմ Ա. իր ո'չ մէկ գործով երբեք խախտեց իր հպատակաց խորին համոզումը թէ ինք է վճիռ աղբերակն պատուոյ և արդարութեան·

Վիլհելմ կայսեր իմացական պաշարք նշանաւոր չէին· Լաւ զինուորականէ մը պահանջուած մասնագիտական հմտութիւններն ունէր, բայց չէր փայլեր գիտական կամ գրական ճաշակաւ· Իր եղբայր և իր նախորդ, Ֆրետերիկ-Վիլհելմ Դ. Թագաւոր, իրմէ աւելի ուսեալ և ուսումնասէր էր· Բայց Վիլհելմ Ա. եզական ողջմտութիւն մ'ունէր, որ ուսումնականութենէ աւելի հազուագիւտ ձիրք մ'է, և այս պարզ ողջմտութեամբ Վիլհելմ Ա. շատ աւելի կարեւոր գործեր կատարեց քան իր նախորդ՝ իր փիլիսոփայական մեծ հմտութեամբ· Վիլհելմ կայսեր մեծագոյն արժանիքն այս եղաւ որ գիտցաւ իր միտքը դրած գործն ի գլուխ հանելու համար պէտք եղած մարդիկն իրեն աշխատակից առնուլ, և ամեն փորձութեանց, ամեն դժուարութեանց հակառակ պահպանեց և պաշտպանեց զանոնք, և իր անձնական դատողութիւնն ու զգացումը շատ անգամ զոհեց առանց ինքնասիրութեան, առանց ծայրայեղ դիւրազգածութեան, գործողութեան լիակատար ազատութիւն տալով իր գլխաւոր խորհրդականաց· Եթէ չլինէին Պիզմարք և Մոլդքէ, հաւանական չէ որ Վիլհելմ Ա. կարենար ի գլուխ հանել գերմանական միութիւնը· Բայց ո'չ նուազ աներեւ է որ եթէ Պիզմարք և Մոլդքէ Վիլհելմ Առաջնոյ նման տէր մը չունենային իրենց սատարող, բաւական ոյժ և իշխանութիւն չէին կրնար գտնել այն մեծ գործն ի կատար ածելու համար·

Երկու տարիէ ի վեր, Վիլհելմ կայսեր առողջական վիճակն հոգ կը պատճառէր· Թէեւ զօրահանդէսներ կը կատարէր, որսորդութեանց կը մասնակցէր, յԷմս և ի Կաշտէյն կ'երթար հանքային ջուրերը մտնելու, տարեկան մեծ ռազմափորձերու ներկայ կը գտնուէր, բայց իրեն արգիլուած էր երկար ժամանակ ձիու վրայ մնալ, և ո'չ եւս կը հանդուրժէր այն յոգնութեանց որոցմէ ցայն վայր չէր խորշած՝ արժանապէս և հաւատարմապէս կատարելու համար իր վեհապետական պարտաւորութիւնները· Քանի քանի անկումներ, յաճախակի անհանգստութիւններ, քնատութիւն, յիշողութեան կորուստ և աճեցուն տկարութիւն մը ցոյց կուտային թէ մահը մօտ է· 1886 սեպտ.ին երբ՝ 1870'էն ի վեր երրորդ անգամ լինելով՝ այցելեց Ալզաս, Ստրազպուրկէ անդին չկրցաւ երթալ, և չտեսաւ զՄէձ· Ի Պատէն, ուր քանի մը շաբաթ հանգչելու հարկադրեցաւ, իր առողջութեան վրայ երկիւղալի լուրեր տարածեցան, և մինչեւ իսկ քանիցս իր մահ ծանուցուեցաւ· Գործօն կեանքի վարժուած էր, և սենեկի մէջ փակուիլ մնալը նոյնչափ կը վնասէր իրեն որչափ գէշ օդի մէջ դուրս ելնելը· Տասն և հինգ ժամ երկաթուղով ճամբորդելով, կրցաւ Պերլին վերադառնալ, և իր հա-

---

(*) Տե՛ս Արեւելքի փետր· 29ի, մարտ 1ի, 2ի, 7ի և 8ի թիւերը·

—)(51)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՕՊԷ

ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

—Այդ պարագային մէջ պիտի յայտաբարեմ թէ Սան-Ֆրանչիսկոյի մէջ հանրածանօթ էր նա իր խաբէութիւններով· Արդէն բաւական է մեր հիւպատոսին գրել· Բայց ի՞նչ պատճառաւ այսպիսի հարցումներ կ'ուղղէք ինձ, քանի որ այդ Վէրպլըին անծանօթ է ձեզ·

—Մարդ մը կը ճանչնամ որ ճիշդ ձեր պատմած ընթացքին մէջ գտնուած է· Հաւանաբար անունն եւս փոխած է . . . ուստի կ'ուզեմ ապահով լինիլ թէ երկուքը միեւնոյն ա՞նձն են ։

—Ըսածէս ուրիշ ոչինչ գիտեմ, եթէ երբեք պատահիմ նմա . . .

Քարտուղարը խօսքը չաւարտեց և կանգ առաւ Ռիվօլի փողոցի մայթին վրայ, որ Թէօյլեաններու պարտէզի վանդակին արտաքին կողմը կ'երկարի· Այդ ճամբով պիտի հասնէին Քօնքօրտի կամուրջն որ արտաքին գործոց պաշտօնատունը կը տանի·

Հակառակ կողմէն, եւ վանդակին մէջէն, երկու պարոններ պարտէզէն ի վեր կ'ելնէին, եւ Էտուար ճանչցաւ Բօլ հօրեղբայրն որուն քովէն կ'ընթանար Պ. Պօդրէյիս·

Միւսոյն վայրկենին, ընկերն իր արմունկն հրեց եւ ըսաւ ցած ձայնիւ.

—Ինքն է . . . ըսաւ Վէրպլըիս է։ Առանձին չլինելով, չնշմարեց զիս։ Կ'ուզէ՞ք որ ձայն տամ։

Պ. Նուազէի ներկայութեան պատճառաւ, Ֆօռդէլ զգուշացաւ ընդունելէ քաղաքավար դիւանագետին առաջարկն։ Արդէն, Ֆօռդէլ իր փափագածէն աւելին գիտէր այժմ, ուստի պատասխանեց, քայլերը փութացնելով.

—Շնորհակալ եմ . . . աւելորդ է· Այս պարոնն իմ փնտռածս չէ·

—Ինձ թուեցաւ սակայն թէ կը ճանչնայ զձեզ· Գունատեցաւ, զձեզ կամ զիս նշմարելով . . . եւ գլուխը դարձուց·

—Մի՞ւսն ի՞նչ կ'ընէ, հարցուց Ֆօռդէլ առանց ետին նայելու ։

—Միւսն աչօք մեզ կը հետեւի· Ապահովապէս կը ճանչնայ զձեզ·

—Անկարելի չէ . . . բայց ես չեմ ուզեր խօսիլ իրեն հետ։ Թողո՛ւնք որ գալիֆօռնիացւոյն հետ ճանբան շարունակէ։

Քարտուղարը չյամառեց եւ երկու պարոններն հրապարակին մօտեցած էին, երբ Սիմօնէի նշանածն զգաց որ ձեռք մը կը ծանրանար իր ուսին վրայ ։

Անմիջապէս ետին դարձաւ, ապտակ մը զարնելու մօտ Պօդրէյի երեսին, նորա այս ընտանութեան համար, բայց տեսաւ որ այդ կատակն ընողը Պ. Նուազէն էր եւ կիսաւարտ թողուց իր շարժումը ։

Պօդրէյիս աներեւոյթ եղած էր եւ Բօլ հօրեղբայրը մնացած էր ։

—Խօսք մը միայն, ներեցէք, ըսաւ իր երիտասարդ բարեկամին ։

Հիւպատոսական քարտուղարն ըմբռնեց թէ ինք աւելի էր, ուստի հրաժեշտ տուաւ առարկելով թէ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ իրեն կ'սպասէր հիւպատոսական դիւանի տնօրէնն եւ հեռացաւ, ողջունելէ յետոյ ․

—Ո՞վ է այս պարոնն, հարցուց Նուազէ ։

—Պաշտօնակից մը որ երեք տարի առաջ Սան-Ֆրանչիսկօ կը բնակէր, պատասխանեց Ֆօռդէլ վերջին բառերը շեշտելով ։

—Եւ որ այն տեղ Պ. Պօդրէյիսին հանդիպած է, այնպէս չէ՞ ։

—Այո՛ ։ Շատ մը տեղեկութիւններ տուաւ ինձ այն մարդուն վրայ զոր ձեր պաշտպանութեան ներքեւ առած էք, ի սկզբան այնքան կասկածոտ աչօք դիտելէ յետոյ զնա ։

—Կրնա՞մ իմանալ թէ ինչ ըսաւ ։

—Ի՞նչ ծածկեմ ի ձէնջ . . . ։ Նախ ձեր պաշտպանեալին անունը Պօդրէյիս չէ եղեր, այլ Վէրպլըի ։

—Գիտեմ արդէն որ Քալիֆօռնիոյ մէջ այդ անուամբ ճանչցուած էր ։

—Եւ չէ՞ք զարմանար որ կեղծ անուն մը կը կրէ ։

—Երկուքն ալ կեղծ են ։

—Ուրեմն գիտէք թէ անհարազատ զաւակ մ'է այդ երիտասարդը ։

—Երէկ իրիկուն եղբօրս կնոջ տունը, ընթրեաց ժամանակ յայտնեց մեզ զայդ ։

—Բայց գոնէ չէք գիտեր թէ այդ ընթրեաց ժամանակ չդադրեցաւ ստելէ ։ Չէք գիտեր թէ փոխանակ հանքն [illegible] անձի մը դէմ պաշտպանելու, ինչպէս ըսաւ, սպաննած է նոյն մարդը որ անոր օրինաւոր տէրն էր ։

—Ո՛չ . . . եւ չեմ հաւատար ։ Բայց եթէ ապացոյց ունիք, ես առաջինը պիտի լինիմ խնդրող որ եղբօրս կնոջ յայտնէք զայդ ։

—Ներեցէ՛ք, ձեզ անկ է արգելուլ Տիկին Նուազէն որ իր դուստրը չզոհէ ստորին բաղդախնդրոյ մը։ Ես հրաժարած եմ ։

—Շատ կանուխ, սիրելիս ։ Ինձ խոստացած էիք որոշում մը չտալ մինչեւ որ վերըստին չտեսնէիք զիս ։

—Եւ ահա կը տեսնեմ, քանի որ ձեզ հանդիպեցայ այդ մարդուն ընկերակցութեամբ ։ Ժամանակ չկորուսիք նորա հետ միանալու համար եւ անշուշտ այժմ բոլորովին տեղեակ էք նորա վիճակին ։ Ի՞նչ ըսելիք ունիք ինձ ։

—Դեռ ոչինչ ։ Ո՛չ եղբօրս կինը եւ ո՛չ եղբօրդուստրս տեսած եմ ։

—Եթէ զանոնք տեսած լինէիք, հաւանաբար լաւագոյն տեղեկութիւն մը չպիտի առնուիք, եւ ներեցէք որ ըսեմ ձեզ՝ թէ ինձ պատասխանելու չափ բաւական տեղեկութիւն ունիք արդէն ։ Դուք եւս պատշաճ կը դատէք, կարծեմ, որ այլ եւս չյապաղեմ։ Ինձ չյարմարիր որ այսպէս առկախ մնամ եւ կ'ըմբռնէք, յուսամ, թէ Օր· Նուազէի մերժումն այնքան վիրաւորիչ է ինձ համար որքան վշտացուցիչ ։ Եթէ ներելի լինէր ինձ ձեր աջակցութեան վրայ վստահիլ, թերեւս սպասէի, բայց քանի որ կը լքանէք զիս . . .

—Ես չեմ լքաներ զձեզ, ըսաւ Բօլ հօրեղբայրն, և կ'երդնում, ի՛նչ որ ալ պատահի, ձեր անձնուէր բարեկամը մնալ միշտ։ Եթէ գիտնայիք այն պատճառներն, որք կը կաշկանդեն զիս, չպիտի մեղադրէիք զիս թէ կ'երկարաձգեմ ։

—Ինչո՞ւ ուրեմն ինձ չէք հաղորդեր այդ պատճառներն ։

—Այժմ ոչինչ կրնամ ըսել ձեզ։ Գուշակեցէ՛ք, եթէ կրնաք . . . բայց քանի մը օր միջոց շնորհեցէք ինձ ։

—Ինչպէ՞ս կրնամ գուշակել . . . Սա միայն կը նշմարեմ թէ, դուցէ ճանչցած էք ընտանիքն այդ մարդուն որ կ'ըսէ թէ ընտանիք չունի ։

—Եւ եթէ ճշմարիտ լինէր ձեր ենթադրութիւնը . . . եթէ ժամանակաւ խոստացած լինէի այդ երիտասարդին ծնողաց որ օգնութեան ձեռք պիտի կառկառեմ նմա, ուր որ հանդիպիմ ճանբուս վրայ, կը մեղադրէի՞ք զիս որ այժմ չեմ այպաներ զայն ։

—Այպանել, ո՛չ․ բայց ձեռնտու լինի՛լ։

—Ուստի՞ց կը տեսնէք թէ ձեռնտու կը լինիմ ։

—Միթէ նոյն բանը չնշանակե՞ր քաջալերել Տիկին Նուազէն որ իր տունն հրաւիրէ զՊօդրէյիս ։

—Ես այդ տեսակ ընթացքի մը մէջ գտնուած չեմ։ Դէպքերն այնպէս բերին որ անհնար եղաւ ինձ միջամտել եւ պարտաւորեցայ խոնարհիլ կատարուած իրողութեան մ'առջեւ ։ Բայց քանի որ կը տարակուսիք իմ վրայ, կացութիւնն յայտնեմ ձեզ իր պարզութեան մէջ ։

Այո՛, անակնունելի պատահարի մը բերմամբ, հրդեհին յաջորդ օրը տեղեկացայ այդ այրուն ծննդեան գաղտնեաց . . . այո՛, ճանչցայ իր հայրը զոր ինք չէ տեսած բնաւ և որոշեցի չլքանել այդ թշուառ արարածն, ի՛նչ որ ալ լինին իր յանցանքն ու անցեալ արարքն որք կը կարծեմ թէ յոռի են . . . բայց չեմ ուզեր առանց ստուգելու հաւատալ ամեն այն ամբաստանութեանց որք կը ծանրանան նորա վրայ ։ Կ'ուզեմ լուսաւորել ինձ մութ երեւցած կէտերն եւ եթէ հետս նշմարեցիք զայն, պատճառն այն է որ այս առաւօտ բնակարանս եկաւ խնդրել որ իրեն ընկերանամ յԱլմա փողոց, հարուստ եւ պատուաւոր Ամերիկացւոյ մը ներկայանալու համար, որ իրեն ընկեր ըրած էր զայն ի Քալիֆօռնիա եւ որ յօժարու վկայութիւններ տուաւ նորա վրայ ։

—Վկայութիւն մը որ սակայն չզուգակշռեր Սան-Ֆրանչիսկօի Ֆրանսական հիւպատոսարանի մէկ քարտուղարին վկայութեան հետ ։

—Այդ մասին տեղեկութիւն չունիմ եւ չեմ կրնար որոշում տալ։ Իմ քննութիւնս աւարտած չէ դեռ ։ Բայց մօտ է աւարտելու, եւ յանձնառու՝ պատուոյս վրայ կը խոստանամ ձեզ որ եթէ ստուգեմ թէ այս մարդն ոճիրներ գործած կամ ամօթալի վարման մէջ գտնուած է, ո՛չ միայն պիտի վանեմ զայն եղբօրս կնոջ տունէն, այլ պիտի հարկադրեմ որ Ֆրանսայէն ալ հեռանայ, այլ եւս այդ հողին վրայ ոտք չկոխելու պայմանաւ ։ Եթէ հակառակի, ոստիկանութեան կը յանձնեմ ։

—Սպասելով որ այդ մասին որոշում մը տաք, նա պիտի շարունակէ Տիկին Նուազէի տունն այցելել, ըսաւ Ֆօռդէլ դառնութեամբ ։ Երէկ իրիկուն ձեր եղբօր կնոջ տան մէջ տեսածս կը գուշակեմ թէ ի՛նչ պիտի լինի հետեւանքն, ուստի ոչ այլ ինչ կը մնայ ինձ ընել բայց եթէ անհետ լինիլ հեռանալ ։

(Շարունակելի)

Նապաղօրեայ կենդաղավարութիւնը վերակսաւ հոն։

Գերմանիոյ համար մեծ հանդիսից օր մ՚եղաւ երբ իւր Վեհապետն 1887 մարտ 22ին տօնեց ծննդեան իննըսուներորդ տարեդարձն, և ընդ նմին իւր զինուորական ծառայութեան մէջ մտնելուն ութսուներորդ տարեդարձն։ Վիլհէլմ Ա. արդէն տօնած էր իւր ամուսնութեան յիսնամեակը, կամ «ոսկեղէն ամուսնութիւնը»։ Մարտ 22ի հանդէսն ի Պերլին Վիլհէլմ կայսեր փառքն իւր գագաթնակէտն հասուց։ Ժողովուրդն այնչափ աւելի սիրով ու պատկառանօք լցեալ էր որչափ՝ նոյն միջոցին՝ կայսրն ալ քաջառողջ և կորովալից երեւոյթ ունէր։ Մի քանի շաբաթ յառաջ զինուորական եօթնամեկի օրէնքը քուէարկուած էր նոր Ռայխսդակէն, ուր հոլու մեծամասնութիւնն ո՛չ եւս կը մերժէր կառավարութեան ո՛ և է առաջարկն։ Եօթնամեկին քուէարկումն, իւր իննսուներորդ տարեդարձին առթիւ իւր ժողովրդեան արտայայտած ջերմագին ցոյցերուն հետ միանալով, մեծապէս հրճուեցուց ծերունի կայսրը, բայց անկէ ի վեր իւր գահաժառանգ միակ որդւոյն մահացու ախտը ամենօրեայ տագնապի և սրտայուզութեան անսպառ աղբիւր մ՚եղաւ իրեն։

Ի վերջոյ, Վիլհէլմ Առաջնոյ մէկ մեծ արժանիքն ալ եղաւ իւր խաղաղասիրութիւն։ Ցոյց տուինք արդէն թէ 1870ի պատերազմին մէջ նախայարձակ եղած էր Նաբոլէոն Գ. և ո՛չ Վիլհէլմ Ա.։ Եթէ գործը Բրուսիոյ Թագաւորին մնար, եթէ ֆրանսական կառավարութիւնն յանժամ պատերազմ մը Ֆրանսայի շահուց օգտակար չհամարէր, կարելի է որ ցայսօր Ֆրանսա պահէր զԱլզաս-Լօռէն։ Բայց 1870էն ի վեր աւելի եւս անժխտելի կերպիւ ի յայտ եկաւ Վիլհէլմ կայսեր խաղաղասիրութիւնն։ Ընդհանուր կարծիք մ՚է թէ քանիցս ինք սանձեց Պիզմարք Իշխանի պատերազմասէր դիտումներն, և ֆրանսական լրագիրք կը խոստովանին թէ Վիլհէլմ կայսեր միջամտութեան շնորհիւ է որ Ֆրանսայի սահմանագլխոց վրայ ծագած երկու միջադէպք գոցուեցան խաղաղապէս և ի գոհունակութիւն Ֆրանսայի։

Եթէ հանրային մարդու մը մեծութիւնն իւր կատարած գործին մեծութենէն կը չափուի, ԺԹ դարու Վեհապետաց մէջ Վիլհէլմ կայսր մեծագոյն հանդիսացած է։ Թէեւ զուրկ էր Նաբոլէոն Պոնաբարդի հանճարէն, բայց իւր գործ Պոնաբարդի գործէն շատ աւելի օգտակար և տեւական եղաւ։ Դարուս սկիզբը Ֆրանսայի տարած յաղթանակներէն հետք չմնաց, և հաւանականութիւն ալ չկար որ հետք մնար, քանի որ այդ յաղթանակներ ձեռք բերուած էին օտար ազգաց երկիրներն և իրաւունքները բռնաբարելով։ Գերման ազգին Միութիւնն և այդ Միութեան յայտարար նշանն՝ Գերմանիոյ կայսրութեան վերահաստատումն՝ աւելի հիմնաւոր գործեր են, և շատ աւելի տեւական լինելու յոյս կուտան։ Նաբոլէոն Պոնաբարդի յաղթութեանց արդիւնքէն զրկուելէ յետոյ, Ֆրանսա այլ եւս հետամուտ չեղաւ նորոգելու նոյն յաղթանակներ, որք մարդուն գործն էին քան ազգին։ Բայց գերման ազգը չի կրնար յայսմհետէ զրկուիլ իւր Միութենէ և չաշխատիլ անոր վերահաստատման. զի այս Միութիւն նոյն իսկ գերման ազգին գործն է, երկարժամանակեայ ազգային պատրաստութեանց արդիւնք է, և կը համապատասխանէ ազգային գոյավիճակի զգացման մը և անժխտելի պէտքի մը։ Այս պատճառաւ շատ մը աշխարհակալներու գործէն աւելի կարեւոր, աւելի հիմնաւոր է Վիլհէլմ Առաջնոյ գործն, և ի շարս մեծագոյն աշխարհակալաց միշտ երեւելի տեղ մը պիտի բռնէ Վիլհէլմ Թագաւոր-կայսեր անունը։

ՎԵՐՋ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պիլէճիկի գաւառական ժողովոյն կողմէ ի Պատրիարքարան հասած գիր մը կը ծանուցանէ թէ վիճակին առաջնորդ ընտրուած է Խոյտամեան Արժ. Պօղոս վարդապետ։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն հետեւեալ շրջաբերականն ուղղած է բոլոր գաւառական առաջնորդաց և մայրաքաղաքիս քարոզչաց։

Ներկայ մեծի պահոցս մէջ Ձեր եկեղեցական կոչման եւ պաշտաման համաձայն հոգ տանիք անշուշտ հոգեւորապէս մխիթարելու Ձեզ յանձնուած հօտն, և իբր քարոզ բանին կենաց՝ ուսուցանելու ըստ ուղղափառ վարդապետութեան Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյս՝ Ս. Աւետարանի ճշմարտութիւններն, եւ ճշմարիտ քրիստոնէին պարտաւորութիւններն։ Պէտք չեմք տեսներ այս մասին զՁեզ մանրամասնօրէն հրահանգելու, զի գիտակ էք Ձեր հովուական պարտաւորութեան, եւ չէք դանդաղիր զայն կատարելու, ի շինութիւն Եկեղեցւոյ եւ ի փրկութիւն հոգւոց հաւատացելոց. միայն թէ պատշաճ կը թուի մեզ ժամանակիս ներկայ պարագայից եւ պահանջմանց համաձայն Ձեր ուշադրութիւնն հրաւիրել քանի մը կարեւոր կէտերու վրայ, և յանձնարարել որ Ձեր հոգեշահ քարոզութեանց մէջ ի մասնաւորի յիշատակէք եւ բացատրէք.

Ա. Թէ որպիսի մեծագոյն թշուառութեան աղբիւր է տգիտութիւնն, և պատճառ ընտանիքներու և ազգերու կործանման, եւ թէ՝ ամեն ընտանեաց տէր անձ՝ նոյն իսկ իւր օգտին համար՝ որպիսի զոհողութիւններ ընել պարտաւոր է իւր մատաղ զաւակներն կրթելու համար, զգուշանալով միշտ օտար վարժարաններ յուղարկելէ զանոնք, զի ինչ որ օտարէն կուգայ, օտար շահերու համար է եւ վնասակար Ազգին։

Մեր Օգոստափառ Վեհապետն, Սուլթան Համիտ Խան, Իւր գահոյից բարձրէն Ինք կուտայ միշտ առաջին օրինակն ամեն գեղեցիկ գործերու, եւ դատապարտելի է՝ այսպիսի մեծ Վեհապետի մ՚օրով՝ որ անհունս կը բաղձայ իւր բոլոր հպատակ ազգաց բարգաւաճման եւ կը քաջալերէ միշտ կրթութեան ծաւալումը, խարխափել ի խաւար տգիտութեան եւ չաշխատիլ զարգանալու։

Բ. Թէ շռայլութիւն, ծուլութիւն, ընտանեկան և ազգային երկպառակութիւն ինչ մեծ աւերումներ կը գործեն, և թէ ինչպէս պէտք է ժողովուրդն զգուշանայ այս կործանարար մոլութիւններէն՝ իբր թունալից իժէ, և ըլլայ խնայող, աշխատասէր և միաբան, որպէս զի կարենայ ապահովել իւր բարեկեցութեան միջոցներն։

Գ. Թէ մեր ազգային հաստատութիւնք որպէս կը կարօտին ժողովրդեան օժանդակութեան, և թէ հրկիզութեան, սովու և այլ թշուառութեանց պատճառաւ որքան բազմաթիւ ընտանիքներ կան այսօր չքաւորութեան մէջ ինկած։ Ուստի ամեն կարգի ազգայինք ի պահանջել հարկին՝ ըստ չափու կարողութեան իւրեանց՝ պէտք է նուիրեն իրենց օգնութեան նպաստն ի պայծառութիւն Ս. Եկեղեցւոյ, ի յառաջադիմութիւն Վարժարանաց, ի խնամածութիւն հիւանդանոցաց և որբանոց և այլ հաստատութեանց, ի սփոփանս աղքատաց եւ կարօտելոց, ակն ունելով վայելելու բիւրապատիկ փոխարինութիւնն ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ։

Դ. Թէ մեր ազգին թշնամիք որպիսի նախանձաւոր ոգւով կը դիտեն մեր Վեհափառ Սուլթանին Հայոց ազգին վրայ ունեցած մասնաւոր սէրն եւ համակրանքն, եւ թէ որպէս մեր Օգոստափառ Սուլթանն, զոր Ամենակալն Աստուած պահպանէ իբրեւ զբիբ ական, Իւր իմաստութեամբ կը թափանցէ ամենայնի, եւ գիտէ Հայոց ազգին առ Իւր Գահն ունեցած հաւատարմութիւնն, բայց պէտք է որ մեր ժողովուրդն ալ զգուշանայ թշնամեաց մեքենայութիւններէն, կարեւորութիւն չընծայէ այն այլ ընդ այլոյ չարամիտ տարածայնութեանց եւ ժամանակ ժամանակ երեւցած վնասակար գրուածոց, որք կը բղխին միշտ նոյն օտար աղբիւրներէ գայթակղութիւն սփռելու համար մեր խաղաղասէր եւ խոհեմ ժողովրդեան մէջ։

Վստահ լինելով որ՝ ըստ իմաստի ներկայ շրջաբերականիս, այս կէտերն Ձեր քարոզութեանց մէջ կը պարզաբանէք եւ հարկ եղած յորդորներն կ՚ընէք մեր բարեպաշտ ժողովրդեան, կը նուիրեմք Ձեզ եւ մեր համայն հոգեւոր որդւոց մեր սիրոյ ողջոյնն։

Մնամք աղօթարար
(Կնիք Ս. Պատրիարքի Հօր)

11 մարտ 1888
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Աստուածաբանութեան վարդապետ Պ. Թորոս Ջուղայեցի սկսած է իւր խմբագրութեամբ հրատարակել կրօնական և Աստուածաբանական Շաբաթաթերթ մը որուն վերնագիրն է ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ։ Շաբաթաթերթը պիտի պարունակէ ամեն կիրակէի Ճաշուց Աւետարանին բացատրութիւնը, կրօնական և աստուածաբանական յօդուածներ, կարճառօտ ծանօթութիւնք ամեն շաբաթու մէջ պատահած տօնից են։ Խմբագրութիւնը սիրով կ՚ընդունի Հայ հոգեւորականաց աշխատութիւնքըն, ինչպէս և թղթակցութիւններ կրօնական հարցերու մասին որոց պիտի պատասխանուի շաբաթաթերթին մէջ։

Շաբաթաթերթի տարեկան գինն է 7 դահեկան, թղթատարաւ 10 դահեկան կանխիկ, և հատը 20 փարայ։ Իւրաքանչիւր թերթ կը պարունակէ 16 մեծադիր երես, մաքուր տպագրութեամբ։ Առաջին երկու թուոց բովանդակութիւնն է.

Յառաջաբան.—Ցուցակ Պահոց.—Բացատրութիւն բուն բարեկենդանի կիրակէի Ճաշուց Աւետարանին.—Տօն Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին.—Բացատրութիւն Քառասնորդաց երկրորդ կիրակէի Ճաշուց Աւետարանին.—Տօն Սրբոյն Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետին, եւ միւս Կիւրղի Եպիսկոպոսին, եւ նորա մօրն Աննայի։

Առաջին երկու թիւերն, ի մի կազմեալ, կը վաճառուին 40 փարայի։ Նամակ կամ ո և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել առ Խմբագրութիւն Եկեղեցի Հայաստանեայց Հանդիսի, Զագմազճըլար, Ցակըբեան խան, Պաղտատլեան տպարան։

Կրօնական թերթի մը հարկն զգալի եղած էր վերջերս։ Աշխատասէր Պ. Թորոս Ջուղայեցի միայն կը ձեռնարկէ այսպիսի կարեւոր պէտքի մը գոհացման, և վստահ պէտք է լինինք թէ ընդհանուր ազգը, մանաւանդ եկեղեցական դասն իւր աջակցութիւնն յօժարակամ պիտի նուիրէ երիտասարդ աստուածաբանին ձեռնարկն յաջողութեամբ պսակելու։

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԵԴԵՍԻԱ. Գ. Կ. Ձեր թղթակցութիւնները կ՚ստանանք. շնորհակալ ենք. Նորավէպը ղրկեցէք. կը կարդանք եւ կը պատասխանենք։

ՄԱՂՆԻՍԱ. Յ. Ո. Քանի որ խնդիրը Գաւառական վարչութեան ներկայացուած է, լրագրական հրատարակութեան հարկ չինար առ այժմ։

ԿԱՐԻՆ. Ա. Վ. Ձեր նորավէպի լեզուն ու ոճը լաւ են, բայց նիւթն հրատարակութեան անյարմար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՔ

Պետական Խորհրդոյ անդամ անուանեցաւ Նախորդ Խտիվ Բարձր. Իսմայիլ փաշայի որդի Վսեմ. Իպրահիմ փաշա։

Քէօթահիոյ գաւառին կառավարիչ անուանեցաւ Հիճազի Նախորդ կուսակալի տեղակալ Թէվֆիք փաշա։

Ելմտական Նախարարութեան դիւանապետ անուանեցաւ նոյն Նախարարութեան ընդհանուր հաշուակալի օգնական Սապրի պէյ։

Ելմտական Նախարարութեան կրթոններու նորահաստատ դիւանին տնօրէն անուանեցաւ նոյն Նախարարութեան դիւանապետ Թէվֆիք պէյ։

Նոյն Նախարարութեան ընդհանուր հաշուակալի օգնական անուանեցաւ Անտառաց և հանքաց վարչութեան հաշուակալութեան դիւանի տնօրէն Րիֆաթ էֆէնտի։

Անտառաց և հանքաց վարչութեան հաշուակալութեան դիւանի տնօրէն անուանեցաւ Հանրային Պարտուց վարչութեան տնօրէնի օգնական Մուհիտտին պէյ։

Ադրիանուպոլսոյ Նախնական դատարանի առաջին Նախագահ անուանեցաւ Սելանիկի Նախնական դատարանի առաջին Նախագահ Րաթիպ պէյ և նմա յաջորդեց Ադրիանուպոլսոյ Նախնական դատարանի առաջին Նախագահ Հագգը պէյ։

Պէրութի Նահանգին վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին Նախագահ անուանեցաւ Պրուսայի Նահանգին ընդհանուր դատախազ Մահմուտ Քէմալ պէյ։

Պէրութի վերաքննիչ ատենին ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ Սուրիոյ Նահանգին ընդհանուր դատախազ Մէհմէտ Համտի պէյ։

Պէրութի Նախնական դատարանի առաջին Նախագահ անուանեցաւ Երուսաղեմայ Նախնական դատարանի պատժական ճիւղին Նախագահ Պիւնհամ էֆէնտի։

Սուրիոյ Նահանգին ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ Դամասկոսի առեւտրական դատարանին Նախագահ Ապտիւրրահիմ Պէտրան էֆէնտի։

Պոլսոյ Նախնական դատարանի հարցաքննիչ դատաւորաց ճիւղին անդամ անուանեցաւ Սկիւտարի Նախնական դատարանի անդամ Թորոսեան Յովհաննէս էֆէնտի եւ նմա յաջորդեց Էնկիւրիի վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազ Ունճեան Մարգար էֆէնտի։

Էնկիւրիի վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ Բերայի Նախնական դատարանի անդամ Բէշիր պէյ եւ նմա յաջորդեց Ամասիոյ Նախնական դատարանի ընդհանուր դատախազի օգնական Սամիհ պէյ։

Ամասիոյ Նախնական դատարանի ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ առեւտրական երկրորդ դատարանի քարտուղարներէն և իրաւագիտական վարժարանի շրջանաւարտներէն Հիւսէյին Հիւսնի էֆէնտի։

Սանիյէ Միւթէճմայից աստիճան տրուեցաւ Դ. զօրաբանակի ընդհանուր պետոյից երկրորդ ճիւղին տնօրէն Մէհմէտ Արիֆ էֆէնտիի և առաջին ճիւղին տնօրէնի օգնական Օսման Ֆախրի էֆէնտիի։

Սալիսէի աստիճան՝ Հանրային պարտուց վարչութեան մայրաքաղաքիս առաջին քննիչ օգնական Ալի Րիզա էֆէնտիի, նոյն վարչութեան պաշտօնեաներէն Եուսուֆ պէյի և Մախսուսէի պաշտօնեաներէն Սաֆվէթ էֆէնտիի։

Երկրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Թնդանօթարանի Ֆերիգ Սապիթ փաշայի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Սեւ Ծովու նեղուցին փոխ-հրամանատար Մաղզար փաշայի և կայս. անձնապահ զօրաբանակի սպայակոյտին Նախագահ Միրլիվա Եօմէր Րիւշտի փաշայի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ վաճառական Բասրալ Միրիքլամ էֆէնտիի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Սարուխան գաւառի թղթակցութեանց տնօրէն Ֆաիզ պէյի և Փարիզու ջրի ընկերութեան երկրորդ տնօրէն Պ. Պորտիյեարի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Զմիւռնիոյ վաճառականներէն Նալպանտ Օղլու Եօրկաքի էֆէնտիի։

ՄԱՀ ՆԱՇԻՏ ՓԱՇԱՅԻ

Մայրաքաղաքս հասած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սուրիոյ կուսակալ Նաշիտ փաշա՝ որ ժամանակէ մ՚ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութեամբ որ սաստկացած էր վերջին օրերս՝ նախընթաց գիշեր մեռեր է։

Վեհ. Սուլթանը տեղեկանալով Սուրիոյ կուսակալի մահն՝ Իւր ներկայութեան կոչեր է վախճանելոյն որդի և կայս. թիկնապահ Շէվքէթ պէյն և ցաւակցութիւն յայտնելով արտօներ է զայն անմիջապէս Դամասկոս երթալ և կարգադրել իւր հօր թէրէքէի վերաբերեալ գործերը։

Նաշիտ փաշա տէրութեան վաղեմի պաշտօնեաներէն մին էր։ Վարած էր Պօսնայի Տէֆթէրտարութեան և Հէրսէքի ու Մարաշի կառավարչութեան պաշտօնները։ Նաշիտ փաշա 1280 թըւականին Վէզիրութեան աստիճանին բարձրացած էր և այդ թուականէն սկսեալ վարած էր Հալէպի, Գոսովայի, Ատանայի, Հիճազի, Այտընի, Արշիպեղագոսի կղզեաց, Գասթամունիի, Էնկիւրիի և երկու անգամ Սուրիոյ կուսակալութեան պաշտօնները։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Ֆրանսական դեսպան Մոնթէպէլլօ կոմսը շաբաթ օրը Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։ Այս տեսակցութեան մէջ ֆրանսական դեսպանը բերանացի զեկուցումներ ըրաւ ի մասին այն բանակցութեանց որք Սուէզի ջրանցքի խնդրոյն առթիւ կատարուած են Անգլիոյ և իւր կառավարութեան միջեւ։

ԿԱՊՏԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

Թէրճէ կը ծանուցանէ թէ Կապտան էֆէնտի Պուլկարիոյ կայս. պատուիրակի պաշտօնէն դադրած և հետեւաբար ամսականն ալ կտրուած է։

ՀԱՍԱՆ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՐՄՆՈՅՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վախճանեալ Հասան փաշայի մարմնոյն փոխադրութիւնն իւր ապարանքէն ի Ֆէվզիյէ շոգենաւն, զոր Վեհ. Սուլթանն ուղարկած էր, սրտայոյզ տեսարանի մը առիթ տուաւ։ Շաբաթ երեկոյ, ժամ տասնմէկին, Ֆէվզիյէ խարիսխ կը նետէր Պոյաճը գիւղի ծովեզերեայ ապարանքին հանդէպ։ Քիչ յետոյ, ապարանքէն դուրս հանուեցաւ երիտասարդ վախճանելոյն դագաղն, որուն վրայ դրուած էին իւր զինուորական համազգեստն և պատուանշանները։ Դագաղն, իւլէմայից աղօթքներով, մասնաւոր շոգեմակոյկ մը դըրուեցաւ և յամրօրէն փոխադրեցաւ ի շոգենաւն, մինչ միեւնոյն պահուն վախճանելոյն սգազգեաց հայրն Իսմայիլ փաշա, յուզեալ և արտասուաթոր, իւր զաւկին՝ Իպրահիմ փաշայի հետ ի շոգենաւ կը դիմէր եռաթինաւակով մը։ Ծովեզրին վրայ, ամեն ոք կ՚արտասուէր լռիկ, և ապարանքին խորէն կը լսուէր արտասուաց և հեծութեանց խուլ շշուկ մը։ Երբ դագաղն ի շոգենաւ հանուեցաւ, Ֆէվզիյէ անմիջապէս իւր դրօշակները կայմերուն վրայ կէս պարզեց ի նշան սգոյ։ Իսմայիլ փաշա անբացատրելի յուզման մէջ քիչ մ՚ատեն մնաց իւր զաւկին դագաղին մօտ, իւր զաւկին զոր մահն հնձած էր իւր ամենէն առոյգ հասակին, իւր կենաց լրութեան մէջ, և վերադարձաւ ապարանքն։

Ֆէվզիյէ երեք միջօրէի ժամ ութին ճամբայ ելաւ։ Վեհ. Սուլթանն իւր կողմանէ ղրկած էր Ֆերիգ Րաղըպ փաշա և քանի մը թիկնապահներ որք դագաղին պիտի ընկերանան մինչեւ Եգիպտոս։ Ն. Վեհափառութիւն ղըրկած է նաև երկու իւլէմաներ որք դագաղին վրայ պիտի աղօթեն մինչեւ յԱղեքսանդրիա։

ԳՈՍՈՎԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳԸ

Գոսովայի և շրջակայից ընդհանուր հրամանատար Մուշիր Րեճէպ փաշա, որ մէկ քանի օրէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի, Վեհ. Սուլթանին մատուցած է մանրամասն տեղեկութիւններ Գոսովայի շրջակայից զինուորներու ընդհանուր վիճակին ինչպէս նաև նահանգին վերաբերեալ բոլոր գործողութեանց վրայ։ Րեճէպ փաշա ուրբաթ օրը պատիւ ունեցած է ներկայանալ Վեհ. Սուլթանին որ հրամայած է նմա միշտ հոգ տանիլ զինուորաց բարեկեցութեան և հանրային ապահովութեան պահպանութեան վրայ։ Նոյնպէս խստիւ հալածել և պատժել աւազակներն եթէ գարնան առթիւ երեւան ելնելով ո՛ և է վնաս հասցնեն ժողովրդեան։ Ն. Վեհափառութիւն այս առթիւ Իրեն պատուակալ թիկնապահ անուանած է զՐեճէպ փաշա և միանգամայն հրամայած է որ Ն. Վսեմութիւն այսօր իւր պաշտօնատեղին ուղեւորի։

ՊԱՌՈՆ ՏԸ ՀԻՐՇ

Կայս. կառավարութեան և Պառոն տը Հիրշի միջեւ եղած խնդիրն իրաւարարաց կարգադրութեան յանձնուելուն առթիւ պատրաստուած իրաւարարութեան գիրն անցեալ հինգշաբթի օր ստորագրուեր է։ Յանուն կայս. կառավարութեան ստորագրած է Հանրօգուտ շինութեանց Նախարար Վսեմ. Զիհնի փաշա և Պառոն տը Հիրշի կողմէ նորա փոխանորդ Պ. Քիւլման։

Երկուստեք եղած համաձայնութեամբ մը իրաւարարաց գումարումն յետաձգուած է ապրիլ 20ին (Ն. Տ.)։

ՈՒՄՊԷՐԴՕ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Իտալիոյ Ումպէրդօ Թագաւորին ծննդեան տարեդարձն, որ մարտի 14ին էր (Ն. Տ.) և Վիլհէլմ կայսեր մահուան պատճառաւ յետաձգուած, երէկ տեղի ունեցաւ։ Օսմանեան պահակ շոգենաւն երեք դրօշակներով զարդարուեցաւ և միջօրէին թնդանօթի քսան-մէկ հարուածներ արձակեց։ Կայս. պալատան և Բ. Դրան կողմէ յատուկ պաշտօնեայներ իտալական դեսպանատունը գնացին ի շնորհաւորութիւն։ Երեկոյին չքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ իտալական դեսպանատան մէջ։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

[illegible] կ՚իմանայ թէ ռուս կառավարութիւնն որոշած լինելով նոր քայլ մ՚առնուլ պուլկարական խնդրոյն մէջ, կը փափաքի եղեր փութացնել պուլկար կառավարութեան պատասխանը Մեծ-Եպարքոսի վերջին պաշտօնական զեկոյցին, որով ապօրինաւոր կը յայտարարուէր Ֆէրտինանտ Իշխանի ներկայութիւնն ի Պուլկարիա։

Այսու հանդերձ, դիւանագիտական ակմբոց մէջ կը կարծուի եղեր թէ վերջնական որոշում մը չպիտի տրուի ո՛չ մէկ կողմէ, մինչեւ որ որոշ կերպիւ ճշդուի միջազգային կացութիւնն, որ տակաւին անորոշ կը մնայ Գերմանիոյ վերջին անցից պատճառաւ։

—Սոֆիայէն, անուղղակի ճամբով մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը, մարտ 8/20 թուականաւ, հետեւեալը կը ծանուցանէ.

Հակառակ մինչեւ ցարդ ըսուածներուն, ստոյգ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Ֆէրտինանտ Իշխանը մտադիր չէ բնաւ ի նիստ գումարել Սօպրանիէն եւ Բ. Դրան վերջին զեկոյցն անոր որոշման ենթարկել։ Ընդհակառակն հաստատապէս մտադրած է եղեր Պուլկարիա մնալ, մեծ տէրութեանց ոմանց դիւանագիտական գործակալաց կողմէ իրեն տրուած խորհրդոց համաձայն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ

Ելմտական Նախարարութիւնն որուն իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուին տէրութեան հանքերն ու անտառները, հետամուտ է յոյժ նպաստաւոր պայմաններով արդիւնաւորել երկրին հարստութեան այդ բնական աղբիւրներն։ Այսպէս ի մէջ այլոց, ինչ ինչ առաջարկներ մատուցուեր են Ելմտական Նախարարութեան՝ Շքօտրայի անտառաց շահագործման համար, զորս հանքաց և անտառաց վարչութիւնը մտադիր է արտօնատեարց թողուլ տասն տարւոյ համար, որպէս զի 300,000 խորանարդ մետր շինութեան փայտ կտրեն այդ անտառներէն։ Նմանապէս Սելանիկի անտառաց շահագործումը պիտի յանձնուի անհատի մը որ մեծ գումար մը կը վճարէ, ի փոխարէն 60 միլիոն օխա փայտի ածուխ և 100,000 չէքի վառելափայտ հանելու համար այդ անտառներէն։ Ելմտական Նախարարութիւնը կը խորհի միանգամայն այլ և այլ անձանց կամ ընկերութեանց յանձնել Պրուսայի, Ջաթալճայի և Գարասիի անտառաց շահագործումը։ (Լ. Հէրըլտ)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Առեւտրական Լրագրէն քաղուած)

Թէեւ յառաջիկայ հնձոց եղանակն հեռի է տակաւին, սակայն թէ՛ եւրոպական Թուրքիոյ և թէ՛ Ասիոյ կողմերէն հասած տեղեկութիւնք լաւ յոյսեր կուտան այդ մասին։ Հակառակ անցեալ ամռան երաշտութեանց, որք մեծապէս վնասեցին գաւառաց երկրագործական վիճակին, կ՚ըսուի թէ ներկայ տարւոյ արտադրութիւնք յոյժ գոհացուցիչ պիտի լինին։ Գալով հրապարակի առեւտրական վիճակին, Նախորդ շաբթուն վրայ ո՛ր և է փոփոխութիւն չկրեց այն։ Թէեւ գարնան գալստեամբ, գործոց կայուն վիճակը փոքր ինչ բարեփոխել սկսաւ, սակայն ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառելու վիճակ մը չունին տակաւին կատարուած գործառնութիւնք։ Ռումանիոյ մէջ ձեան հալուածներէն յառաջ եկած ողողմանց պատճառաւ երկաթուղեաց երթեւեկութիւնք պահ մը դադրելով, Թուրքիա ղրկուած կակուղ ցորենի քանակութիւնը նուազեցաւ։ Նմանապէս նուազեցաւ Րումէլիէն և Պուլկարիայէն հասնող կակուղ ցորենի քանակութիւնն որ 15,000 քիլէէ միայն կը հասնի շաբթուս մէջ։ Այս պատճառաւ ցորենի գինը թէթեւ բարձրացում մը ունեցաւ, որ սակաւատեւ պիտի լինի, ըստ որում եղանակին պատճառած դժուարութիւնք անհետանալու վրայ լինելով, ամեն ինչ իւր նախկին վիճակը պիտի վերստանայ ի մօտոյ։ Պէտք եղած քանակութեամբ եգիպտացորեան, գարի և հաճար չըգտնուելուն համար, ասոնց գինը միջին հաշուով քիլէ գլուխ 1 ղրուշ բարձրացաւ։

Արտածելի նիւթոց մէջէն, Թիֆթիկին գինը ո՛ր և է փոփոխութիւն չկրեց և օխան 13էն 14½ ղրուշի մէջ է միշտ։ Շաբթուս մէջ ընդամենն 100 հակ թիֆթիկ վաճառեցաւ, Նախորդ եօթնեկին նման։ Ասոր պատճառն այն անշարժութիւնն է որ կը տիրէ Լոնտոնի հրապարակին վրայ, ուստից նըպաստաւոր լուրեր չեն առնուիր։ Աֆիոնի վրայ մի քանի գնումներ եղան Լոնտոնի համար. շաբթուս մէջ վաճառեցաւ 20 սնտուկ, որոց 6ը Մալաթիոյ ընտիր տեսակէ, օխան 190 ղրուշի. 10 սնտուկը Պալըքէսիրի ընտիր տեսակէ, օխան 135 ղրուշի. 1 սնտուկ Պէյ Բազար և 1 Պալըքէսիր, օխան 128 ղրուշի. 1 Էնկիւրի 110 ղրուշի. 1 Պէյ Բազար ստորին տեսակէ, 90 ղրուշի։ Այժմ հրապարակի վրայ ընդ ամենն 90 սնտուկ աֆիոն կը գտնուի, որ բաղդատաբար փոքր քանակութիւն մ՚է։ Եթէ պատրաստ ապրանաց անբաւականութիւնն ազդեցութիւն չունեցաւ գնոց վրայ, պատճառն այն է որ յառաջիկայ հնձոց մասին լաւ յոյսեր կան և կը կարծուի թէ 10,000 կողովէն պակաս աֆիոն չպիտի արտադրուի։

—Որոշմամբ մաքսային վերատեսչութեան, մուտ մաքսատուրքէ ազատ են տեղական այն ոգելից ըմպելիք որք Կ. Պոլիս կը ղրկուին ցամաքի ճամբով։ Իսկ ծովու ճամբով ղրկուածներէն 100ին 8 մաքսատուրք մը կ՚առնուի ըստ արժէքին։

—Դատական Նախարարութեան կողմէ Առեւտր. Ատեններն ուղղեալ զեկուցմանց համաձայն՝ Պոլիս, Հասըր Իսկէլէսի Թաշ հաստատեալ Էկինճի Եօմէր անուն վաճառականն որ սնանկացեալ հրատարակուած էր, իւր պարտատերաց հետ համաձայնութիւն գոյացուցած լինելով, Թիճարէթի ծովային ատենին որոշմամբ վերահաստատուեր է իւր նախորդ վիճակին մէջ։ Նոյն ատենին որոշմամբ Պոլիս, Մարբուճճըլար թաղը, Չարշուլը խան հաստատեալ Տ. Բ. Քոսադի անուն վաճառականը սնանկացեալ հրատարակուած է։

ՊԱՐՍԻՑ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վսեմ. Մոհսին Խանի հովանաւորութեամբ կազմակերպեալ նուագահանդէսն, ի նպաստ Պոլսոյ պարսկական վարժարանին, փայլուն յաջողութիւն մը գտաւ երէկ։ Պարսկական դեսպանատան մեծ դահլիճը նեղ կուգար մայրաքաղաքիս ամեն կողմէ անդ դիմող երկսեռ խուռն բազմութեան, այնպէս որ յարակից սրահներն ալ բացուեցան եւ դարձեալ հանդիսականներէն շատեր չկրցան տեղ գտնել։ Ներկայ էին դեսպանք, դեսպանուհիք, պետական բարձրաստիճան անձինք եւ ընտիր բազմութիւն մը ամեն ազգի հասարակութեանց եւ մեծաւ մասամբ Հայոց։ Նուագահանդէսն յոյժ յաջող գնաց եւ եռանդագին ծափահարութեանց արժանացաւ։

Վսեմ. Մոհսին Խան՝ իրեն յատուկ ազնուութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ կը մեծարէր հանդիսականներն, աջակցութեամբ դեսպանատան եւ հիւպատոսարանի գլխաւոր պաշտօնէից։

Լիառատ շքասեղան մը դրուած էր հանդիսականաց տրամադրութեան ներքեւ։

«ՏՕՆԱՅ» ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՆ ԱՐԿԱԾԸ

Ֆրանսական Տօնայ շոգենաւուն ազատումն յուսալի է, սակայն նորոգութեան համար տասն հազար ոսկի ծախք կը հաշուուի։ Շոգենաւուն այժմեան վիճակին մէջ ունեցած գինն իւր բեռներուն հետ 30-35000 ոսկի է։

Արկածի միջոցին Տօնայի մեքենագործք և հնոցպանք գերմարդկային ջանքեր ըրած են։ Հնոցպանք մինչեւ վերջին վայրկեանն հնոցներու առջեւ կեցեր և դուռները լաւ մը փակելէ յետոյ միայն մեկներ են։

Կ՚ըսուի թէ ապրանաց շատը Բէթեր ընկերութեան կը վերաբերին։ Եղած ջանքերու շնորհիւ շոգենաւն զգալապէս բարձրացած և ջուրէն բաւական վեր եղած է։

Նաւահանգստի վարչութեան կողմէ ամեն գիշեր յատուկ պաշտօնեաներ կ՚սպասեն ընկղմեալ շոգենաւուն մօտ և կը հսկեն ապրանաց վրայ։

Անգլիական Նէբլոս շոգենաւուն տէրքը՝ Ճօն Ֆէնուիք և Ընկ. որոց Կ. Պոլսոյ ներկայացուցիչքն են Պ. Պ. Հիլտ և Րիզօ, դատ բացեր են Մէսաժըրի Մարիթիմ ընկերութեան դէմ ուստից 15,000 ոսկի կը պահանջեն իրենց շոգենաւուց կրած վնասին համար։ Անգլ. շոգենաւուն շահուց պաշտպանութիւնն յանձնուած է փաստաբան Պ. Պ. Միճիլի և Բիբրսի։

Քէօթահիոյ կառավարիչ Հաշիմ փաշա, որ երկու ամսէ ի վեր հիւանդ էր, անցեալ ուրբաթ օր մեռեր է։

—Գնդապետի աստիճան շնորհուեցաւ Մէսուտիյէ զրահաւորին հրամանատար տեղակալ-գնդապետ Հաճի Սամի պէյի որ Համիտիյէ զրահաւորին հրամանատար անուանեցաւ։

—Կայս. Թիկնապահ անուանեցաւ վախճանեալ Աճէմ փաշայի Թոռներէն Բաղըպ պէյ որ այս առթիւ տեղակալի աստիճան ստացաւ։

—Պէրութի քարափին արտօնատէր Եուսուֆ Մուխթար էֆէնտիի մենաշնորհն տրուած է Դամասկոսի մէջ թըրամվէյի գիծ մը շինելու։

—Նախարարաց խորհուրդն իւր երէկի նստին մէջ դարձեալ զբաղեցաւ տէքրութեան եւ մտացոյցի խնդրովը։

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ կայս. Ֆէսի գործարանը փորձի համար զինուորական վարչութենէն զատուելով գերմանացի Շլիկէն փաշայի տեսչութեան յանձնուած է մէկ տարւոյ համար, պայմանաւ որ եթէ մէկ տարւոյ մէջ նպաստաւոր արդիւնքներ արտադրուին, պայմանաժամն աւելի երկարի։

—Ֆէրիգութեան աստիճան տրուեցաւ Թնդանօթարանի պատերազմական միայուն ատենին նախագահ Ալի Րիզա փաշայի որ Էնկիւրիի պահեստի զօրաբաժնին հրամանատար անուանեցաւ։

—Ի հաշիւ կայս. կառավարութեան Քրիւբի զինագործարանին յանձնարարեալ եւ ցարդ չ'յանձնուած թնդանօթաց շինութիւնք աւարտած են, Արքունի Վառօդարանի տնօրէն Սամիհ փաշա մէկ քանի օրէն Էսէն պիտի երթայ զանս քննելով ստանալու համար։

—Հինգշաբթի գիշեր Փրանսական դեսպանատան մէջ տրուած նուագահանդէսին եւ թատերական ներկայացման ընդհանուր հասոյթն եղած է 730 օսմ. ոսկի։ Այս գումար ամբողջովին պիտի յանձնուի Բէյօղլի «Աղքատիկ մանկանց պատսպարման եւ անօգնական հիւանդաց դարմանման» նպաստակաց հաստատեալ Փրանսական ընկերութեան, որուն յատկացեալ էր, վասն զի Մոնդէպէլլօ կոմսուհին հաճած է իւր անձնական քսակէն հոգալ հանդիսին բոլոր ծախքը։

—Նախորդ շաբթու Իզմիր ժամանած է Հայաստանի պապական նուիրակ Մոնսինեօր Դուվիէ որ քանի մ'օրէն անտի պիտի մեկնի Աղէքսանդրիա ուղեւորելու համար։ Տ. Դուվիէ որ Լազարիստներու միաբանութեան կը վերաբերի, Հայաստանէն վտարուեր է Ցոփքան Թագաւորին կողմէ եւ արտօնութեան կ'սպասէ իւր հօտին քով կարենալ վերադառնալու համար։

—Սէլանիկէն կը գրեն թէ քաղաքին հարուստ վաճառականներէն Պ. Սառօլ վերջերս անստորագիր նամակ մը ստացեր է որով կը պահանջուէր իրմէ 5000 ոսկւոյ գումար մը դնել որոշեալ տեղ մը, սպառնալով սպաննել զինքը եթէ մերժէ կամ ոստիկանութեան խնդիր տայ։ Պ. Սառօլ առանց բնաւ փարհուրելու մահու սպառնալիքէն, նամակն ոստիկանութեան յանձներ է որ քննութիւն մը բանալով մի քանի անձինք ձերբակալեր է որոց վրայ կասկածներ կը ծանրանան։

—Թարիք կ'իմանայ թէ Թաղապետութեան Գ. շրջանակին մէջ զեղծումներ երեւան ելած են եւ թէ այս պատճառաւ պաշտօնանկ եղած են նոյն շրջանակի արհեստաւորաց տուրքի քարտուղար Մահմուտ պէյ եւ ուրիշ երկու պաշտօնեայք։

—Ամսոյս 3 ին ի Չէշմէ երկրաշարժի սաստիկ ցնցմունք զգացուեր եւ գետնէն զարհուրելի ձայներ լսուեր են։

—Ներքին գործոց նախարարութիւնը ծանոյց ամեն կող' որ կառավարութեան անտառաց մէջ գաղթականք բնակութիւն չը հաստատեն եւ թէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին որպէս զի անտառաց մօտ բնակող գաղթականք եւս չը վնասեն անտառաց։

—Ծանուցուած է ամեն կողմ թէ զէնք կրելու համար տրուած արտօնութիւնք միայն մէկ տարւոյ համար են, որով մէկ տարիէն յետոյ առանց արտօնագրի զէնք կրողք օրինաց խստութեան պիտի ենթարկուին։

—Դատական նախարարութիւնը տեղեկանալով որ գաւառաց ոմանց մէջ երբեմն վերաքննիչ ատեաններու ընդհանուր դատախազաց կը փոխանորդեն նախնական դատարաններու ընդհանուր դատախազի օգնականք, ծանոյց ըստ դատավարութեան օրինաց թէ երբ ընդհանուր դատախազ մը ո եւ է օրինաւոր պատճառաւ բացակայ գտնուի իւր պաշտօնէն, դատարանի նախագահը նորա փոխանորդ կը կարգէ դատարանին անդամներէ մին։

—Կորնթոսի պարանոցի պեղման աշխատութեանց գլխաւոր երկրաչափ Պ. Օթօ Բար շաբաթ օրը մայրաքաղաքս եկաւ։

—Իզլաք անուն կասկածելի անձն, որ Կալաթա Սէրայէն Պոլսոյ ոստիկանատունը փոխադրուած էր, ծանրապէս հիւանդ լինելով ոստիկանութեան բանտը դրուեր է։

—Թնդանօթաձիգ զօրաց վաղեմի հազարապետ մը Աճէմ պէյ անուն նախընթաց օր իւր տան մէջ անձնասպան եղաւ ըէվօլվէրի հարուած մը պարպելով կուրծքին։

—Թռչնոց եւ այլ որսի անասնոց զուգաւորութեան եւ ծննդաբերութեան ժամանակը լինելով այժմ, ոստիկանութիւնն արգիլած է որսորդութիւնն. հետեւաբար ամեն որսորդ, մինչեւ իսկ եթէ արտօնագիր ունենայ, պիտի ձերբակալուի ու հրացանը ձեռքէն առնուելով օրինաց տրամադրութեան պիտի ենթարկուի։

ՄԵԾ ՎԱԼՍ

ԼԵՊԼԵՊԻՃԻ ՀՕՐՕՐ Օբէրայէն
Դաշնակի համար պատրաստուած ՅԱԿՈԲ ՏԸ ԱՍԱՏՈՒՐԻ կողմէ.

Վաճառման կեդրոնատեղին է Ցոփէֆեան գրատուն, Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի։
1637 1—5

ԱԶԴ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ

Կը ծանուցուի Ռումէլիի երկաթուղեաց արժէտարց թէ յառաջիկայ ապրիլի վիճակահանութեան պարգեւներուն անուանական արժէքին 58 ℅ը միայն պիտի վճարուի իրենց։
Կ. Պոլիս, 24 մարտ 1530

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Պերլին, 23 մարտ

Այսօր հրատարակեալ հրովարտակաւ մը, Ֆրետերիք կայսրը կ'ըսէ թէ փափաքելով որ Գահաժառանգ իշխանն իրազեկ լինի Պետութեան գործոց՝ անմիջական մասնակցութեամբ այդ գործոց, կ'արտօնէ Գահաժառանգ իշխանն ստորագրութիւնները դնել յանուն կայսեր, առանց արտօնութիւն մը անհրաժեշտ լինելու մէն մի պարագայի համար։

Պետերսպուրկ, 23 մարտ

Ժ. տը Սէն Բեթերպուրկ կը հերքէ Ռուսիոյ սպառազինմանց նոր զրոյցները։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա, 14 մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

ամիս Լոնտոնայի վրայ (պանքայի)	111 5/8
3 » » » (վճռելին)	111 1/4
» Բարիզի » (պանքայի)	22 67 1/2
» » » (վճռելին)	22 75

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Ս.)	Սէրի Գ. Կ.	15 8
Զօրայաւ գոցուելէն վերջը	»	15 8
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	15 8
Բարձրագոյն գին	»	15 8
Նուազագոյն »	»	15 8
Կէս օրին	»	15 8

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱԻՒԼԻ

Երէկ երեկոյ	Գ. Կ.	35 17
Այս առաւօտ	»	35 17
Կէս օր	»	35 17

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն 1858) » 1862)	Ա	Սէրի Գ. Կ.	22 30
» 1860) » 1863) » 1872)	Բ	» «	14
» 1865) » 1869) » 1873)	Գ	» » Գ.	15 8

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԻ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. լր.	4 12
Քրէտի Ժէնէրալ	Օսմ. »	7 2
Պանք տը Պօնս	»	6 35
Օսմ. Շամէն է վալեօր	»	4 15
Թրամուէյ	»	412 1/2
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	38 25
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	130

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	Գրշ.	100
20 Ֆրանքնոց	»	88 10
Անգլիական ոսկի	»	111
Ռուս Իմբէրիալ	»	90 30
Քրիմից	»	51 15
Ռուսլի թղթադրամ	»	10 80
» արծաթ	»	76 30
Ֆիօրին	»	— —
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 10
Վ. Նոց	»	104 10
Հինգնոց	»	104 10
Մէթալիք	»	103
Թաաֆիէ	»	15 25

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 24 մարտ ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. Քօնսօլիտէ	101 7/8
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 5/8
» » գոցուեցաւ	13 11/16
» » » Ա.	23
» » » Բ.	13 7/8
» » » Գ.	13 7/8
Օթօման 1871	77 3/4
Փոխառութիւն 1877	92 1/4
Պանք Օթօման	10
Ռուսական փոխառ. 1873	91 1/2
Եգիպտական միացեալ (Ունիֆիէ)	77 5/8
» առանձն. (Բրիվիլեժիէ)	102 3/8
Տայրա Սանիէ	73 1/4(*.)
Տօմանիալ (փոխառ. Բոչիլտ)	99 1/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4 0/0	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 45

Վիէննա, 24 մարտ ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 95
Օսմանեան երկաթուղի	18 50

Բարիզ, 24 մարտ ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	107 07 1/2
» » 3 0/0	82 02 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 80
» » գոցուեցաւ	13 87 1/2
» » » Բ.	13 90
» » » Գ.	13 90
Օսմանեան երկաթուղի	37 25
» Լէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	503 75
Գրէտի Լիոնէ	581 25
» Ֆօնսիէ	1381 25
Բաժնետոմս Լիոնի	1270
Սուէզի ջրանցք	2130
Ռուսական 5 0/0 1877 ի	99 1/4
Իտալական Ռանթ	94 35
Սպանիական (արտաքին)	67 3/4
Եգիպտական միացեալ	392 50
Բրիօրիթէ Թիւրք	362 50
5 0/0 Հելլենական	350
Չէք Լոնտոնայի վրայ	25 27

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 24 մարտ ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	— —
Օսմանեան քօնսօլիտէ	13 87 1/2
Եգիպտական	391 25

TOUT A LA JOIE
ՔԱՏՐԻԼ
ՍՏԵՓԱՆ ԷՖԷՆՏԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

Ազգային ծանօթ երաժշտին սոյն նոր երգն, որուն Միացեալ ընկերութեանց պարահանդէսին մէջ ունեցած փայլուն յաջողութիւնն ամենուն մտքին մէջ է դեռ, կը ծախուի [illegible] Միւսիւ Պէլլօյի վաճառատունը, Բերա, Մեծ փողոց, 311։ 1630 2—5

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Վրաց առաջնակարգ հնախօս Պ. Դիմիտրի Բագրատիձէ Կ. Պոլիս գալէն ի վեր, այլ եւ այլ նշանաւոր հայ անհատներու հետ խօսակցած ժամանակ, դիտել կուտայ թէ Հայք վերջապէս պարտին ուշ դարձնել իրենց հնագիտութեան վրայ, որ մասին մեծաքանակ նիւթեր կարելի է գտնել նոյն իսկ Հայաստանի վանքերու մէջ. մի եւ նոյն ժամանակ Պ. Բագրատիձէ այն կարծիքը կը յայտնէ թէ Հայոց հնագիտութիւնն հարկ է ուսումնասիրել Վրաստանի հնագիտութեան հետ զուգընթացաբար, որովհետեւ այդ երկու ազգեր, անյայտ դարերէ հետէ, մերձաւորագոյն առնչութիւն ունեցած են իրարու հետ կենաց ամեն հանգամանքներով։ Եւ այս տեսակէտով նա, առանց ձեռքի տակ ունենալու կարեւոր աղբիւրները, գրած է յետագայ յօդուածն, որոյ վրայ կը դարձնենք հայ բանասէրներու խորին ուշադրութիւնն։ Անտարակոյս փափաքելի է Պ. Բագրատիձէի կարծեաց իրագործումն հնախօսութեան մասին, սակայն աւելի փափաքելի էր որ Հայք եւ Վրացիք անջակից լինէին կենաց արդի պայմաններու մէջ, զի բազմապատիկ աւելի անհրաժեշտ է այդ։

Եւրոպացի գիտնականներն, անտեղեակ հայ կենաց եւ լեզուին, կ'ուսումնասիրեն Հայոց պատմական մատենագրութիւնն համեմատելով յունականի հետ եւ այդ նմանութեան շատ վրիպակներ կը հանեն հայ պատմաբաններուն գրուածոց մէջ։ Այս ի հարկէ սխալ դրութիւն մ'է, որովհետեւ օտար եւ ի մասնաւորի Յունաց պատմագիրներն աւելի բնական տրամադրութիւն ունեցած են դէպքերն իրենց կատարեալ ճշդութեամբ չարձանագրելու, քան թէ հայ պատմագիրներն. սակայն եւ այնպէս այսօր հայ պատմագիրներն առաւելապէս կը դատապարտուին այդ օրինակ յանցանաց մէջ։ Նորաձեւութիւնը միշտ քաղցր լինելով մարդկային սրտերուն, մեզմէ շատեր եւս կը հետեւին եւրոպացի գիտնոց կարծիքներուն, որոնք երբէք չպիտի կարենան բացարձակ ճշմարտութեան հարցն անցնիլ. իսկ զարգացեալ դասի ստուարագոյն մասը կատարելապէս անտարբեր է Հայաստանի հնագիտութեան նկատմամբ։ Նա իւր գրագիտական պարտաճանաչութիւնն այլ կերպ կ'ըմբռնէ. պէտք է նոր լուրջ ուղղութիւն մը, օգտակէտ հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան։ Պ. Բագրատիձէ մասամբ կը պարզէ այդ ուղղութիւնն իւր յետագայ յօդուածով, որ կը կրէ Հայկական հնագիտութիւն խորագիրն։

Ա.

Մօտերս պատահաբար ձեռքս անցաւ ֆրանսերէն գրքոյկ մը, Etude sur la vallée de l'Araxe, յորում հեղինակն, հայր Բարսեղ Սարգսեան ի Մխիթարեան ուխտէն, կը ծանօթացնէ մեզ Հայաստանի երեք հնագոյն քաղաքաց՝ Արտաշատի, Նախիջեւանի եւ Արմաւիրի պատմական ճակատագիրն, եւ վերջաբանի մէջ, ի Վիէննա տեղի ունեցած Արեւելագիտաց Ժողովոյ Է. նիստի առթիւ, կը խոստովանի թէ գիտութեան համար բարձրագոյն կարեւորութեան առարկայ մ'է ուսումնասիրել «մարդկային ցեղի ամենահին օրրաններէ մին, այն է Արաքսի հովիտը», սակայն բոլորովին անգոհացուցիչ նկատելով նորա ուսումնասիրութեան այն եղանակն ուր ցարդ կը հետեւին հայագէտ գիտունններն, ի փոխարէն կ'առաջարկէ զուտ հնախօսական մեթոտ։

Արաքսի հովտի ուսումնասիրութեան սոյն առաջադրեալ մեթոտ չը գիտեմ որ աստիճան կարող է պըսակուիլ յաջողութեամբ, մինչեւ արեւելագիտաց յառաջիկայ նիստը. սակայն իմ մասիս արժան կը համարիմ դիտել տալ թէ Հայաստանն հնագիտօրէն ուսումնասիրելու բացարձակ պէտքը, բառիս կատարեալ նշանակութեամբ, սկսած է զգացուիլ Կ. Պոլսոյ երիտասարդութեան ուշն. Այդ խնդիր այժմ կը խօսուի ամեն հայ ընտանեաց մէջ ուր պատահած է ինձ գտնուիլ եւ բաց աստի յաճախադէպ գիտողութեանց եւ նոյն իսկ յօդուածներու նիւթ կը լինի Արեւելք լրագրի ընթացիկ համարներու մէջ, թէեւ Արեւելք ժամանակակից դէպքերու թերթ լինելով ըստ երեւոյթին պէտք չկայ նորա մէջ դատողութիւններ ընել խորին հնութեան մասին. կը կրկնեմ թէ սորա մէջ կը տեսնեմ ես հայկական հնախօսութեան ճշմարիտ յառաջդիմութեան գրաւականը։

Եւ արդարեւ, հայր Սարգսեանի յուզած խնդիրն որչափ յաճախ եւ բազմակողմանի քննադատութեան առարկայ դառնայ մամուլի եւ հասարակութեան մէջ, անչափ առաւել պիտի լուսաբանուի եւ այն շաւիղն, որով պարտի առաջնորդել մեզ «հնախօսական մեթոտն», եւ բարձր նպատակն, առ որ նա վաղ թէ ուշ պիտի հասցնէ ըղձեց անվրէպ։

Ըստ կարողութեան նպաստելու նըպատակաւ ներկայ գործի յաջողութեան, կը համարձակիմ համեստօրէն արտայայտել իմ կարծիքն այն մասին թէ ո՛րպիսի նշանակութիւն հարկ է ընծայել Հայաստանի հնախօսութեան եւ որպիսի ծրագիրներով պարտինք ընթանալ նորա ուսումնասիրութեան պահուն։

Հանրածանօթ փաստ մ'է թէ Հայ ազգը—սոյն դասակարգութեան կը վերագրեմ եւ իւր դրացի Վրաց ազգն—իւր պատմական մաքառման մէջ ցեղային նշանաւոր յարատեւութեան գրեթէ բացառիկ օրինակ մը կը ներկայէ. իւր լեզուաւը պատկանելով հնդկագերման ազգերու ընտանեաց, նա, որպէս այժմ կ'ապացուցուի զայդ իւր լեզուի հնագոյն ձեւերու վկայութեամբ, հնդկա-գերման նախնեաց մեծ մասէն աւելի առաջ դուրս ելած է հանրային օրրանէն, եւ գրաւելով Արաքսի հովտին վերին սահմանները Տիգրիսի եւ Եփրատի ակունքներով ի միասին, տարածուած է նորա համակ ընթացքի վրայ, նմանապէս եւ Կուր գետի ստորին ընթացքի վրայ։ Մենք դեռ եւս չգիտենք թէ ո՛րպիսի զարգացում տարած է իւր հետ իւր նախնական հայրենիքէն, սակայն նա մերձաւորագոյն առնչութիւն ունէր հին դարու քաղաքակիրթ ազգաց հետ, Եգիպտացւոց, Փիւնիկեցւոց, նմանապէս Ասորի-Բաբելացւոց, Հնդկա-Պարսից, Փոքր-Ասիոյ եւ Ելլադայի Յունաց, Հռոմայեցւոց եւ միւս ժողովրդոց հետ՝ որոց ազդեցութիւնը պարտ էր անդրադառնալ իւր կենաց կազմակերպութեան վրայ։ Գրեթէ բոլոր վերոյիշեալ ազգերն անհետացած են աշխարհիս երեսէն եւ կենդանի են միայն իրենց ձեռագործներով եւ պատմութեան յիշատակաց մէջ. Իսկ Հայք՝ թէեւ իրենց աշխարհագրական դիրքի պատճառաւ այնպէս թէ անպէս սակաւաթիւ եղած են եւ ըստ այնմ տկար ազգ մը, եւ՝ գրեթէ իրենց համայն պատմութեան ընթացքի մէջ նուաճուած են եւ հարստահարուած հզօրագոյն ազգերէ եւ վերջապէս թէեւ ջախջախուած են եւ ցիրուցան եղած, սակայն այսու ամենայնիւ ամենավաղ ժամանակներէ սկսեալ մինչեւ մեր օրերը նոքա անփոփոխ պահպանեցին իրենց յատարար առանձնայատկութիւնն եւ նմանապէս յաջողեցան ստեղծել ճոխ գրականութիւն մը, որ յետ կը մնայ նախնի գրականութեանց մէջէն միմիայն Յունաստանի եւ Հռոմայեցւոց գրականութենէն։

Հայ գրականութեան պատմական մասն՝ որ կ'ընդգրկէ համարեա բոլոր դարաշրջաններն, սկսեալ Քրիստոսէ առաջ, արդէն եւրոպական գիտութեան սեփականութիւնն է դարձած։ Նորա համբաւատուութեան, հայերէն հրատարակութեան եւ եւրոպական լեզուաց թարգմանելու փառքն եւ նոյն իսկ շահագործումը կը պատկանի առաւելապէս Մխիթարեանց Ուխտին եւ Արեւմտեան Եւրոպայի արեւելագիտաց, ի մէջ որոց առանձինն յարգանօք պարտինք յիշել Ֆրանսացիներըն, զժան Սէն Մարտէն, Դիւլօրիէ, Լանգլուա եւ Բրոսսէ։ Այս առթիւ դիտել կուտանք թէ յորմէհետէ Մխիթարեանք ձեռնարկեցին իրենց հայրենեաց անտիպ յիշատակներու ուսումնասիրութեան, անցած է մօտաւորապէս երկու դար եւ այդ շրջանի ընթացքին մէջ գիտնոց աշխատութիւնները դեռ չեն ընդհատուած այդ մասին. Թէ՛ Մովսէս Խորենացի եւ թէ ցարդ յայտնի միւս նախնի հայ մատենագիրները կ'ենթարկուին ամեն տեսակ թիւր մեկնութեանց. նոցա պատմութիւնը բաղդատութեան կը դրուի ժամանակակից Յոյն, Հռոմայեցի, Արաբ եւ Բիւզանդացի մատենագիրներու պատմութեանց հետ. ջանքեր կը լինին լուծելու այլեւայլ խնդիրներ, զորօրինակ՝ արդարեւ գոյութիւն ունեցա՞ծ է Մարիբաս Կատինա թէ հնարովի անձնաւորութիւն մ'է նա, եւլն.

Անվիճելի է թէ նմանօրինակ լուսաբանութիւններ կարի յոյժ օգտաւէտ են, երբ նոքա կը նպաստեն ի լոյս հանելու ժողովրդեան մը անցեալ կենաց հետքերը, սակայն ինձ կը թուի թէ Հայաստանի նախնի մատենագիրներու վերաբերմամբ վատնուած է եւ կը վատնուի շատ ապարդիւն աշխատանք եւ հմտութիւն եւ թէ այս եղանակաւ, այսինքն գրասենեակի մէջ նըստած ուսումնասիրելու եղանակաւ, անկարելի բան է մանրապատում լուսաբանել Հայաստանի հին կեանքը, եւ ըստ իս, հայր Սարգսեան իրաւամբ դիտել տուած է իւր գրքոյկի մէջ, թէ «իսկապէս ո եւ է օգուտ չեն ընծայեր այն գրագէտներ, որ փոխանակ հայկական զարգացման հետքերը լուսաբանելու նորա լեզուի, կեանքի եւ բարոյներու խորն ու գետնի տակ եղող մնացորդներու մէջ, կը դիմեն քանի մը յոյն, հռոմայեցի եւ կը յաւելունք բազմաթիւ հայ մատենագրաց կարծիքներուն եւ պատմութեանց, որոնք շատ անգամ ինքեանք արդէն լի են վրիպանքներով։»

Եւ ապաքէն, գիտական աշխատութեանց աչագին կոյտէն, աներկբայել ի՞նչ բան կրնանք արտահանել Հայաստանի պատմութեան ուսումնասիրութեան վերաբերեալ։ Որպէս յայտնի է, ազգի մը հնագոյն եւ հաւատարմագոյն տարեգրութեամբ պէտք է ճանաչել նորա լեզուն կենաց աւանդութիւններովն միասին. սակայն հայ լեզուն, իւր գաւառաբարբառներով հանդերձ, արդեօք ուսումնասիրուա՞ծ է այնքա՞ն հիմնաւորապէս եւ համեմատական եղանակաւ, որպէս զի մենք կարենայինք հաստատութեամբ ըսել թէ նորա այս ինչ գաւառաբարբառը պահպանած է աւելի հին ձեւեր, մերձաւոր այս կամ այն ցեղակից լեզուին. արդեօք հայ լեզուն կը պարզէ՞ մեր առաջ փաստեր այն մասին թէ Հայոց նախնիքն այս ինչ անծանօթ դարու մէջ կ'ապրէին այս ինչ տեղ, համակից այս ինչ ժողովրդեան, եւ յետոյ բաժնուելով անկէ դուրս եկան անցնելով այս ինչ տեղերէն եւ շփուելով այս ինչ ժողովրդոց հետ, տուին նոցա այս ու այն բանն ու իրենք փոխ առին ի նոցանէ այս ու այն հանգամանքներն եւլն. եթէ սոյն բոլոր կէտերը չը գտնենք լեզուին մէջ, այն ժամանակ զայն պէտք է փնտռել ժողովրդական զրոյցներու, աւանդութեանց եւ առասպելներու մէջ եւ վերջապէս Հայաստանի հողին տակ խորապէս թաղուած վաղեմի հնութեանց մնացորդներու միջեւ. Արդեօք յերեւան հանուա՞ծ է այս ամենը. կարծենք թէ ո՛չ։

Հայաստանի մի քանի կողմերը ցարդ անաղարտ պահպանուած բեւեռագիր յիշատակներուն նայելով, պէտք է ենթադրել թէ անոնցմէ մեծ քանակութեամբ տակաւին թաղուած կը մնայ այդ տեղերը գետնի տակ։ Արդ՝ եթէ նոքա գտնուէին եւ լուսաբանուէին, անտարակոյս Հայ ազգի անդրպատմական կենաց շրջանի մասին աւելի շատ բան յերեւան պիտի հանէին քան Մարիբաս Կատինա եւ այլք։ Այդ յիշատակներէ միմիայն մին՝ որ յինքն գրաւած է գիտուններու ուշը՝ Վան գաւառի մէջ գտնուած քար մ'է այլեւայլ վէրնագրերով, որոնք դեռ եւս վիճաբանութեան առարկայ են բեւեռագրէ հասկցող բանասիրաց միջեւ. ոմանք կը հաստատեն թէ այդ վերնագրերը կը պարունակեն վրացերէն բառեր, իսկ այլք կը հերքեն զայդ։

Հայոց կեանքի կազմակերպութիւնը կը ներկայանայ մեր առաջ համարեա անորոշ կացութեամբ եւ պատմական դարերու մէջ եւս. Այսպէս օրինակ ըստ ժամանակին եւ յաջորդական կարգաւ չեն բացատրուած արքայական իշխանութեան եւ վարչական օրինաց սահմաններն եւ առաւելութիւնները, պատերազմական դրութիւնն եւ պատերազմի հրամանատարութեան եղանակն, ազնուականութեան եւ հոգեւորականութեան յարաբերութիւնը ժողովրդի վերաբերմամբ եւ հակադարձն, հարկատուական դրութիւնը, վաճառական եւ արուեստագէտ դասերու նկարագիրն, ընտանեկան իրաւունքը, տնային կենցաղավարութիւնն, հագուստն որ հաւանօրէն անաղարտ պահուած կը մնայ որմանկարներու վրայ, հանրային կենցաղը, դպրոցական գործն, այլեւայլ ճարտարութիւնները, ժողովրդի տնտեսական վիճակն, ազգին կենաց փորձառութեամբ մշակուած իրաւաբանական օրէնքներն եւ ընտելական իրաւունքն, զորս, անցողաբար ըսենք, կը յիշատակէ Մխիթար Գոշ իւր դատաստանագրի մէջ։ Վերոգրեալ բոլոր խնդիրներ պարտին լուսաբանուիլ շնորհիւ արքայական, պալատական եւ եկեղեցական հրովարտակներու, եւ դիւանական թղթոց, որոցմէ ինչպէս որ կը հաւաստէ ԺԳ դարու մատենագիր Ստեփանոս Օրբէլեան իւր Պատմութեան Սիւնեաց գրքի մէջ, աչագին քանակութեամբ կը գտնուի Հայաստանի այս ու այն կողմերն։ Արդեօք ուսումնասիրուա՞ծ են դոքա։ Կարծեմ թէ ոչ, եւ հաւանաբար թաղուած կը մնան տեղական վանուց թաքստոցներու եւ կամ Եւրոպայի թանգարաններու ու մատենադարաններու մէջ։ Աստ դիտել կուտանք թէ մեզ յայտնի են միայն երկու հեղինակութիւններ որոնք կը հաստատեն նմանօրինակ յիշատակարաններու գոյութիւնն եւ որոնք, արդարեւ, բաւականաչափ կը պարզեն հայ ազգաբնակութեան կեանքի մանրամասնութիւնները, թէեւ այն եւս լոկ Կիլիկիոյ եւ բաց աստի Խաչակրաց արշաւանքի ժամանակուան պարագաները։ Այդ երկու հեղինակութիւններէ մին է Դիւլօրիէի Documents arméniens ը եւ միւսն Լանգլուայի Cartulaire de la chancellerie des Roupéniens ը. — Չմոռնանք յիշել նաեւ բազմաթիւ եւ երկայն արձանագրերն որք կը գտնուին եկեղեցական եւ աշխարհական ճարտարապետութեանց վրայ, նմանապէս եւ պատմական հանգամանք կրող վերնագրերն եւ հատուածներն, որք կան հին մագաղաթներու եւ ձեռագիր մատեաններու մէջ։ Այս ամենն եւս անչափ թանկագին են ու նուիրական որչափ վերոյիշեալ հրովարտակներու եւ դիւանական թղթոց պահպանումը։

Դ. ԲԱԳՐԱՏԻՁԷ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Կը ծանուցուի հասարակութեան թէ կրնայ երկաթուղեաց յառաջիկայ վիճակահանութեան համար բիլէթներ գնել Օսմ. Կայս. Պանքայէն, ամեն օր ժամ 10էն մինչեւ 3 1/2 (Ը. Ե.)
1285

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՄԷԼԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ

Սոյն վիճակահանութեան 109 երորդը պիտի քաշուի յառաջիկայ մարտ 19 ին — ըստ Եւր. մարտ 31 ին։

550 թիւեր պիտի շահին։

Այս անգամ առաջին պարգեւն է **600,000**, երկրորդը **60,000** ֆրանք։ Ասոնցմէ զատ 48 ուրիշ թիւեր եւս այլ եւ այլ մեծ պարգեւներ, իսկ մնացեալ 500 թիւերը 400 ական ֆրանք պիտի շահին։

Առ այս կայս. կառավարութեան մասնաւոր հրամանագրով արտօնութիւն ստացած ենք բաղդատոմսեր հանելու ի վաճառ։ Տոմսերը պատրաստ են, որք Սակարանի տնօրէնութեան կողմէ կնքուած եւ գրոշմուած են։

Շահելի գումարին ամբողջն ստանալու իրաւունք ունեցող բաղդատոմսին գինն է 7 1/2, կէսինը 5 եւ մէկ քառորդինը 3 դահեկան։ Ինչպէս նաեւ 5 տարբեր տարբեր թիւեր միասին 10, եւ 10 ը տարբեր տարբեր թիւեր միասին 20 դահեկան, որք նոյնպէս միայն մէկ քառորդն ստանալու իրաւունք ունին։

Համպուրկի եւ Սաքսոնիայի ու Պրունսվիքի յառաջիկայ վիճակահանութեանց տոմսեր եւս պատրաստ են։ Գաւառներէն հնչուն դրամի տեղ նամակի փոստ ալ կ'ընդունուի։ Դիմել Ղալաթիա կամուրջին գլուխը թիւ 33։
1611 ՏԻԳՐԱՆ Մ. ԱՐՇԷԵԱՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ ՀԻՒՍՄԱՆ

Վկայեալ Պերլինի բժշկական համալսարանէն։

Ամեն օր կէս օրէն յետոյ եւրոպական ժամը 1 էն 3 հիւանդ կը դարմանէ իւր բնակարանին մէջ ի Բերա Գումպարաճը Եօգուշու թիւ 70։ 1559 8—25

ՏՈՔԹՈՐ ԱՍԼԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԵՒ ԱՂԵԱՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ
Խորհրդակցութիւնք ամեն օր
Ժամ 5 էն 10
428, Մեծ փողոց Բերայի
Ռուսական դեսպանատան դիմաց
1550 11—40

ՏՕՔԹԷՕՐ ՋՕՀՐԱՊ

Բժիշկ Շիշլիի գաղղիական Լա-Բէ հիւանդանոցին, վաղեմի ներքին բժիշկ Լիօնի եւ Սէնդ Էդիէնի հիւանդանոցաց (ի Գաղղիա), թղթակից անդամ Լիօնի բժշկական ազգային ընկերութեան, մասնագէտ Ականջի, կոկորդի եւ քթի հիւանդութիւններուն եւ ելեկտրական դարմանոց, այցելութիւնք կ'ընդունի առաւօտներն (ժամ 10 էն 1) իւր տունն որ ի Մեծ փողոց Բանկալթիի թիւ 75, կէս օրէն վերջ ի Սզամալը Պահճէ դարու Մէրհամէթճեան դեղարանն 18։ 1518 15—40

ՈՍԿԻ՞ ԹԷ ՈՍԿԵՊԱՏ

Ճարտար արհեստագէտ մը ի Ֆրանսա յաջողած է նոր դրութեամբ մը 18 տուղ ոսկի պատել ժամացոյցի շղթաներու վրայ, որով ԱՊԱՀՈՎԱՊԷՍ կարելի է զանոնք 10-15 տարի իբր ոսկի շղթայ գործածել։ Սոյն շղթաներուն ձեւերն բազմազան եւ յոյժ ճաշակաւոր են եւ կը ծախուին ի Պոլիս ժամագործ Սէլվաճեան էֆ. ի մօտ ի Մահմուտ փաշա թիւ 244։ 1557 5—13

ԱԶԴ

Խնայողական գործակցական ընկերութիւնն յառաջիկայ եղանակին համար Փայտի եւ Ածուխի պէտք ունի։

Փայտը պարտի կտրուիլ, յանձնուիլ եւ տեղաւորուիլ բնակարանին մէջ, թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ շրջակայից մէջ։

Առաջարկութիւնք կնքեալ պահարանաւ պարտին ուղղուիլ առ նախագահն Խնայողական գործակցական ընկերութեան, յիւր գրասենեակն, Հէզարէն փողոց, Ղալաթիա, մինչեւ առաւելն յառաջիկայ 5 մարտ։
1627 2—3

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Պ. Հ. ԲԱՐԱՋԵԱՆ պատիւ ունի ծանուցանել իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, իրեն գնողներուն դիւրութեան եւ իւր գործին ընդարձակման համար, իւր գործատունը փոխադրած է Բերա Բիւյիւք-Բարմաք Գաբուէն ի ԲԱՍԱԺ ՀԱԶՕՐՈՒԼՕ, թիւ 34

Սոյն գործատան մէջ կը պատրաստուին արանց վերաբերեալ ամեն տեսակ ճերմակեղէններ, եւ մասնաւորապէս

ՇԱՊԻԿՆԵՐ

Ինչպէս եւ հարսանիքի եւ պարահանդէսի համար նորաձեւ շապիկներ։ Մասնաւոր խնամքով կը նորոգուին նաեւ ամեն տեսակ ճերմակեղէններ։

Յաճախորդք մեծապէս գոհ պիտի մնան ապրանաց ձեւերու եւ կարերու ընտրութենէն եւ գնոց չափաւորութենէն։
1565 5—15

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԸՆԴ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՅՄ, — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։*

ՄԻ ԳՆԷՔ
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ
ԱՌԱՆՑ ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ

ՍԻՆԿԷՐ

Ամերիկեան գործարանի մթերանոցներն
Ի ՂԱԼԱԹԻԱ, Եիւքսէք Գալտըրըմ,
120

Քարաքէօյի աղբիւրին դէմ.
Ի ԲԵՐԱ, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
Ի ՊՈԼԻՍ, Մահմուտ փաշա, 90

Ուրիշ ամէն տեղ՝ «Սինկէրի» կարի մեքենային «կեղծերը» միայն պիտի գտնէք։

ՎՃԱՐՄԱՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
(Շաբաթական) 1135

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՀԱՒՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱՌՏԻՆԱ (Փորսիքա), *Բնական հանքաջուր երկաթային, թթուային, կազային. ամենազօր դարման ընդդէմ արեան տկարութեան, դեղնութեան, տենդի, ստամոքսի ցաւերու, եւ արեան նուազութենէն յառաջ եկած ամէն հիւանդութեանց*
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲՈԼՈՐ ՋՈՒՐԵՐԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ։

Հանքին տէրն է Ֆ. Մոլինարի, 2, Պավօ փողոց, Մարսիլիա։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործակալք են ԳԱՌԱՎԻԱ եւ ԲԵՆՏԻՔԻՆՏԻ, Աստա խան, 4, Մաքսի փողոց, Ղալաթիա։ Կը ծախուի գլխաւոր դեղարանաց մէջ։
621

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիայէ և Բոլոր Ալճէրի նաւահանգիստներէն

Օտեսա, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Անատոլի որ մարտ 21ին Մարսիլիայէն և մարտ 28 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Կոլ որ պիտի մեկնի մարտ 26ին։

Ուղեւորի և ապրանքի ընդունելութեան

Նաւուղղէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲՐՓՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ
1606 *Մումհանէ փողոց, Թիւ 14*

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Այս շոգենաւերը կը բանին Լիվըրփուլի և Պոլսոյ միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թօնօ
Ալճէրիան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալզառեան	2500	Ֆլամինեան	3 00
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արաբեան	3700	Իլիրիան	5500
Գալաբրիան	6000	Իտալիան	5500
Գոլումբեան	6000	Լեսպիան	2200
Քառթէճեան	800	Լիպերիան	2500
Սայպրեան	2000	Լիպիան	300
Տաւրոս	700	Օլիմփիա	700
Եճիփշըն	3700	Պերսեան	3300
[illegible]	3700	Վալէնսիան	6800
[illegible]	3700	Վիրճինեան	6800

Յառաջիկայ շոգենաւը, Լիվըրփուլէն դէպի ամսոյս 28 ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվըրփուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Թօրներ Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Թամիլիերի.
Շիրա, Ս. Վօթոքօբուլօ Որդիք և ընկ
Զմիւռնիա, Պ. Ռիկոլ և ընկ.
1896

ԵԹԷ ԿԸ ՀԱԶԱՔ
ԱՌԷՔ ՄԻԱՅՆ

PASTILLES GERAUDEL
MARQUE DÉPOSÉE

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՅԼՆԵՐՆ
ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԵԺԱՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

որք շնչուելով եւ ուտուելով կը ներգործեն ընդդէմ Հարբուխի, Բրոնշիդի, Դումի, Շնչարգելութեան, Ձայնի կերկերման, Խուչակատապի եւլն. Ամէն բժիշկք կը յանձնարարեն ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՅԼՆԵՐՈՒ գործածութիւնն եւ կ'արգելուն գործածել խայծղանի այլեւայլ շտքարահատերէն։

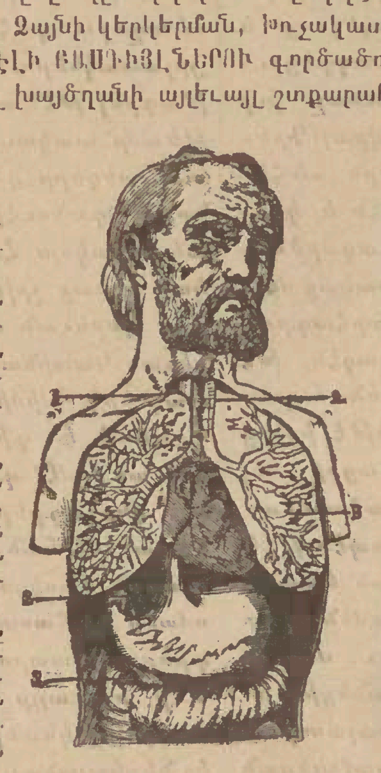

ԱՆՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆՔ
Խայծղանի շտքարահատերու

1. ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆ, *ուսկից կ'իջնեն խայծղանի կարծր և անլուծելի զանազան մասներն որք բերնին մէջ չլուծուելով կ'երթան ստամոքսը կ'իյնան, առանց գոյզն ինչ խայծղան հաղորդելու շնչառական խողովակաց որոց սահմանեալ էին.*

2. ԽՈՂՈՎԱԿԻՆ ՄԷՋ ԻՆ *խայծղանի հատիկները կը մտնեն ստամոքսի մէջ և զայն բեռնաւորելով շաքարով և ժելատինի նիւթերով, յառաջ կը բերեն ստամոքսի անհանգստութիւններ.*

3. ԱՂԻՔՆԵՐՈՒՆ *մէջ կը շարունակուին այս հատիկներուն պատճառած անհանգստութիւնք և յառաջ կը բերեն Բորբոքում, վէրք, խիթ եւն. իրենց պարունակած ափիոնի, որփինի եայլն պատճառաւ.*

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՔ
Ժէրօտէլի Բասդիլներու

Ա. ՇՆՉԱՓՈՂՆԵՐՈՒՆ *մէջ ժէրօտէլի բասդիլներու գոլորշիները մեծապէս կը ներգործեն իրենց առողջարար և կազդուրիչ յատկութեամբ, քանի որ կը շնչուին ու կը ծծուին.*

Բ. ԹՈՔԵՐՈՒՆ *մէջ մի շնչառութեան կը հասնին ժէրօտէլի բասդիլներու գոլորշիներն և բնականաբար տարածուելով անմիջապէս ի գործ կը դնեն իրենց փրկարար ազդեցութիւնը.*

(Բարիզի բժշկական ամենէն կարեւոր թերթն, Կազէթ տէ Օբիթօ այսպէս կը խօսի բասդիլներուն վրայ. «Պ. Ժէրօտէլ պարզ միջոց մը գտած է խայծղանը մօտեցնելու համար շնչափողերու ամենէն նուրբ թելերուն մէջ, առանց պարունակելու վնասակար նիւթեր։ Այս պայմաններով, խայծղանին ազդեցութիւնն այնքան արագ է որ քանի մը բասդիլներ կը բաւեն հազը դադրեցնելու։»

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԴԻՅԼՆԵՐԸ *անհրաժեշտ են ամեն անոնց որք ձայներնին կը յոգնեցնեն, որձակ օդի մէջ կ'աշխատին կամ իրենց պարապմանց պատճառաւ ստիպուած են զգուիչ գոլորշիներ կամ փոշիներ ծծել, ինչպէս Գործաւորք, Ջաղացպանք, Կառավարք, Երգիչք, Դերասանք, Ատենաբանք, Քարոզիչք, Փաստաբանք, Ուսուցիչք, Դատախազք, երկաթուղեաց Պաշտօնեայք եւ եւ,*

Տարին 100,000է աւելի մարդիկ կը բժշկուին այս Բասդիլներով եւ
Պ. Ժէրօտէլ 40,000է աւելի շնորհակալեաց նամակ ունի.

Ժէրօտէլի Բասդիլներն են խայծղանի միակ բասդիլներն որք վարձատրուած են Փարիզի 1878 ի Տիեզերական արուեստահանդէսի կողմէ, Նախարարական որոշմամբ և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական խորհրդոյ՝ փորձերու ենթարկուած են, և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ են կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 72 Բասդիլ, ինչպէս և Ծանուցում գործածութեան եղանակի մասին. — Պահանջել գործարանի նշանը

Ա. ԺԷՐՕՏԷԼ, *դեղագործ ի Սէն-Մէնհուլ, (Ֆրանսա)*

Կ. Պոլիս՝ Պոն Մարշէ. Դեղագործական Մթերանոցն, Ն. և Ժ. Գանղուբ եղբարք, Թիլթոս, Նեաելոս, Թեոտորիտես, Վ. Էնսամ Գասապեան, Տ. Մ. Մէգվէ, Ա. Գասդորիատէս, Նէոէլքոս, և Ընկ — Իզմիր՝ Մ. Գանղուպ — Իսկէնտէրուն (Սուրիա). Ա. Պալեան։ 1382

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԴԱՌԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԷՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջազգային Թղթատարատան վրայի յարկը

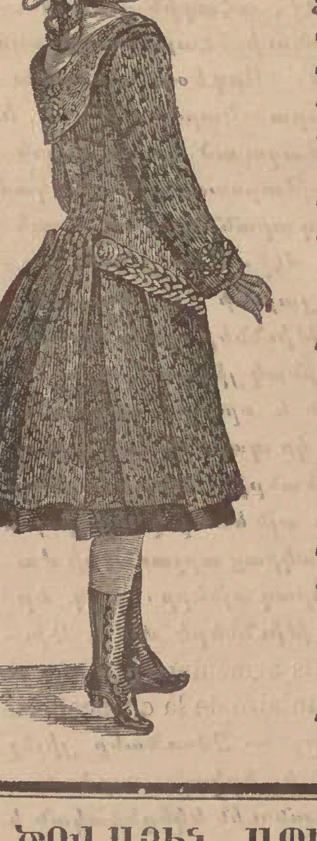

Սոյն վաճառատան մէջ խիստ աժան գներով կը վաճառուին ամէն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրկնոցներ, տղայոց համար հագուստներ, կէս հրջազգեստներ, քօուէններ, օժտի համար ճերմակեղէնք, բանուածքներ, բազմատեսակ գուլպաներ, Թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ։

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ։

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պէրլինի յատուկ գործարանաց մէջ։ Նոյնպէս Անգլիաէն, Իտալիաէն և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ եւս ապրանքներ կը բերուին։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին եթէ փոխարէնը փոխանակագրով և կամ Թղթատարական դրօշմով ղրկուի։

Զը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և ստակը ետ կը տրուի զեղչելով փոխադրութեան ծախքը։ 1180

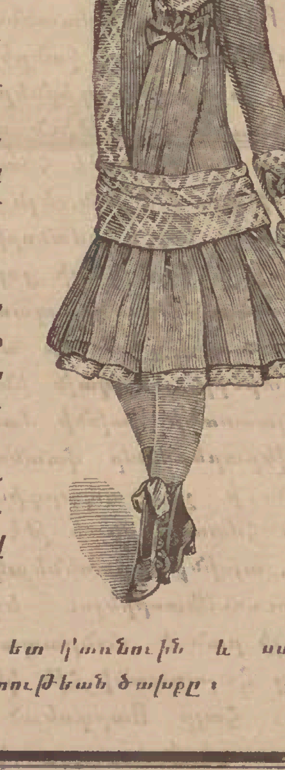

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՏՈՅՉԸՐ ԼՕՅՏ"
Ի ՊԷՌԼԻՆ

Շահաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք, դրամածրարք եայլն, շոգենաւով եւ առագաստանաւով ուղարկուած։

Ընդհանուր գործակալ Կ. Պոլսոյ
ՏԻՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ
791 *Թիւ 1 Հավուզլու խան, Պոլիս*

BIÈRE, BIRRA, BIER

1887 դեկտեմբեր 31 ին վերջացուցած լինելով իմ պայմանագիրս Պրաժի Ֆր. Տրայնըր և Սոհնէ գարեջրի գործարանին հետ, 1888 յունվար 1էն սկսեալ Կ. Պոլսոյ հրապարակին եւ շրջակայից համար ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ *անուանուեցայ։*

Bruder Reininghaus Graz-Steinfeld
ԳԱՐԵՋՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ

Այսուհետեւ, ըստ առաջնոյն իմ մթերանոցներս լի պիտի լինին Սդէնֆիլտի գերազանց եւ ճշմարիտ գարեջրով, թէ՛ շիշով եւ թէ՛ տակառաւ, որ համբաւաւոր գարեջուրներէն մին է։

Արդարեւ, Աւստրիոհունգարիոյ գարեջրի գործարանաց մէջ Պ. Պ. Րէյնինկհաուզ եղբարք կը գրաւեն առաջին կարգը. Սդէնֆիլտի գարեջուրն անցեալ տարի, արտածման ամենէն բարձր թիւն ունեցած է 45950 հեկթոլիդրով, գերազանցելով իր բոլոր մրցակիցներն առանց բացառութեան։ ՄՈՐԻՁԻՕ ՖՐԱՆԿԼ

Պիրարիա. Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց, Վիգալիս խան,
Մթերանոց. Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց, Եւլիկ խանի կից,
Մասնաճիւղ. Ս. Տ. Ալտգարի, եւ Պ. Պ. Ֆիլիփ քով, Ղալաթիա.
Հրապարակին վրայ գործակալ Պ. Ա. Տալէաննիօ։ 1512 25—25

PILULES DE CATRAMINA
BERTELLI
A. Bertelli & C.

A. BERTELLI E C°. MILANO
MARCA DI FABBRICA

ԳԱԴՐԱՄԻՆԱՅԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Այս դեղ կը ներկայէ այս վերջին տարիներս բժշկութեան մէջ եղած մեծագոյն գիւտը։

Տօքթոր Ա. ՊԵՐԹԵԼԼԻ Նորվեկիոյ մաքուր խեժղանէն հանած է [illegible] *մը, զոր Գադրամինա կոչած է։ Այս բաղադրութեամբ պատրաստուած դեղահատներն ապահովապէս կը բժշկեն քիչ ժամանակուան մէջ շնչափողի բոլոր հիւանդութիւնները, ինչպէս*

ՀԱԶ, ԽՈՒԶԱԿԱՏԱՊ, ԲՐՈՆՇԻԴ, ԹՈՔԱՅԱՒ, ՀԱՐԲՈՒԽ, ՇՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ
և [illegible] ԹՈՔԱՒՈՐ։

Շատ դիւրաւ կը գործածուին եւ անուշ համ մ'ունին։ Տղաքներն անգամ դիւրաւ կը գործածեն զայնս և անոնց վրայ արտասովոր կերպով կը ներգործեն։ Մարսողութիւնը կը դիւրացնեն։ Բոլոր բժիշկք ջերմապէս կը յանձնարարեն զայնս եւ [illegible] *գովեստով խօսած են նոյն վրայ։ ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ բժիշկ ՄԱԼԻՈՆԷ անհրաժեշտ դարման կը համարէ այս դեղահատներն եւ Բավիայի համալսարանէն Բ. Փ. ԼՈՆԿԻ կ'ըսէ թէ անմոռանալի ազդեցութիւն մ'ունին։*

Նոյնպէս ապահովապէս կը բուժեն միզանցքի եւ աղեաց բորբոքումները։

Բոլոր աշխարհի մէջ արտօնեալ են։

Ի Կ. Պոլիս ընդհանուր կեդրոնատեղին է Վ. Ժովէֆ Պորէլլի, Նօրմանտրլար փողոց, 69, Ղալաթիա. կը գտնուի նաեւ հետեւեալ դեղավաճառաց քով, Ժ. Ալէքսեան, Պ. Անսալտսիոոէո, Բ. Աբէրի (Վէֆրօ), Գանղուբ եղբարք, Ս. Գասդորիատէս, Ֆ. Գոնսոլի, Փոյրի, Քիւչիւքեան եղբարք, Ա. Լէֆօքի, Մարանդի եւ Սէրկիատիօ (Մատալլը), Ս. Սոֆրոնիատիս, Ֆ. Սոկիանի, Լ. Վարթալիլի, Ժ. Տանէ, Էտմ. Փորուանտս, Ժօրժ Զէլէրի, Հէնրի Օգդոնի։

Պահանջել գործարանին վերոյգրեալ նշանը եւ ստորագրութիւնը։

Տուփին գինն է 12½ ղրուշ։ 1244

«Գադրամինա Պերթէլլիի դեղահատները շատ լաւ արդիւնքներ տուած են ինձ շնչափողի հիւանդութեանց, ինչպէս եւ թոքային հարբուխներու դարմանման մէջ. շատ ազդեցիկ լինելէ զատ, սոյն դեղահատներ անուշ եւ անուշաբոյր համ մ'ունին։»
ՏՐ. ԽՈՀԱՆ ՄԱԼԼԻ
Բժշկապետ Աւստրոհունգարական հիւանդանոցին

«. . . ժամանակէ մը ի վեր կը գործածեմ այս Գադրամինա Պերթէլլիի դեղահատներն, եւ անոնց մեծ ազդեցութիւնը հաստատած եմ թոքային հարբուխներու մէջ. Միզանցքին բորբոքմանց եւ պարբերական սերմնաթափութեանց մէջ, շատ լաւ արդիւնքներ տուած են ինձ . . .»
ՏՐ. Ա. ՄՈՐԴՄԱՆ
Կ. Պոլիս, 20 Յունվար 88 — *Գարթալ փողոց, 3, Բերա*

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թօնօ
[illegible]	2,000	[illegible]	4,500
[illegible]	3,000	[illegible]	4,500
[illegible]	1,300	[illegible]	2,500
[illegible]	3,500	[illegible]	2,000
[illegible]	2,200	Նէրօ	2,000
[illegible]	2,000	Օթէլլօ	5,000
[illegible]	2,600	[illegible]	3,000
[illegible]	2,500	[illegible]	4,500
[illegible]	2,400	Օտտօ	2,000
[illegible]	2,000	[illegible]	4,200
[illegible]	2,700	[illegible]	3,200
[illegible]	2,500	[illegible]	1,700
[illegible]	1,900	[illegible]	2,800
[illegible]	2,600	[illegible]	4,400
[illegible]	1,800	[illegible]	3,200
[illegible]	800	[illegible]	2,000
[illegible]	1,700	[illegible]	5,500
[illegible]	1,600	[illegible]	3,500
[illegible]	3,500	[illegible]	4,000
[illegible]	2,200	[illegible]	2,000
[illegible]	1,800	[illegible]	2,000
[illegible]	2,200	[illegible]	4,500
[illegible]		[illegible]	4,200
[illegible]	1,000	[illegible]	8,000
[illegible]	3,100	[illegible]	1,300
[illegible]	1,200	[illegible]	2,800
[illegible]	2,100	[illegible]	3,600
[illegible]	3,100	[illegible]	1,500
[illegible]	2,200	[illegible]	300
[illegible]	2,500	[illegible]	4,100

[illegible] շոգենաւը, Նաւապետ Տէնիսըն, ընդհանուր վաճառքով Հուլէն աստ հասած, պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Նիչ, ընդհանուր վաճառքով Հուլէն, եւ Անվերսէն մեկնած է ամսոյս 18ին և Ապրիլ 7ին աստ կ'սպասուի։

[illegible] շոգենաւը ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հուլ։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ Ֆ. ՀԻՒՏ ԵՒ ՈՒԻՏՕ
Գործակալք
Թիւ 87-18, Քիւչիւք Միլլէթ
1601 *խան Ղալաթիա*

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվըրփուլէ և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թօնօ
[illegible]	4200	[illegible]	300
[illegible]	4000	Օսայրիս	300
[illegible]	4000	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	3000
[illegible]	3250	Լուքսօր	800
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	Սէթի	700

[illegible] շոգենաւը, Նաւապետ Թոմաս, ամսոյս դէպ 11/23ին Լիվըրփուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
1891 *31. Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրփուլ*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1887, մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷ
ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	4	6	8	10	2	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42					
	Առաւօտ											Իրիկուն														
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 15	6 49	7 17	7 45	8 15	8 41	9 10	10 11	10 37	11 10	11 38	1 49	2 17	2 50	3 46	4 14	4 47	5 16	5 49	6 18	6 44	...	...	...	...	...
Գում—գաբու	6 27	6 58	7 26	7 54	8 26	8 50	9 19	10 20	10 46	11 19	11 47	1 58	2 26	2 59	3 55	4 23	4 56	5 25	5 58	6 27	6 53	...	...	...	...	...
Եէնի—գաբու	6 32	7 2	7 30	7 58	...	8 54	9 23	10 24	10 50	11 23	11 51	2 2	2 30	3 3	3 59	4 27	5	5 29	6 2	6 31	6 57	...	...	...	...	...
Տավուտ փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 39	7 8	7 36	8 4	...	9	9 29	10 30	10 56	11 29	11 57	2 8	2 36	3 9	4 5	4 33	5 6	5 35	6 8	6 37	7 3	...	...	...	...	...
Եէտի—գուլէ	6 44	7 12	7 40	8 9	8 37	9 4	9 32	10 34	10 59	11 33	12	2 12	2 39	3 13	4 9	4 36	5 11	5 38	6 13	6 40	7 8	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 57	7 24	7 51	8 21	8 52	9 16	...	10 46	...	11 45	...	2 24	...	3 24	4 21	..	5 23	...	6 25	...	7 20	...	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	...	8 30	9 4	9 25	...	10 55	...	11 55	...	2 33	...	...	4 30	...	5 32	...	6 35	...	7 29	...	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	...	...	9 14	...	...	...	...	12 3	...	...	...	...	...	...	...	...	6 43	...	...	...	...	...	...	...
	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ
ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1	41					
	Առաւօտ										Իրիկուն															
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէք.	...	6 40	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 40	...	...	...	...	...	...	...	6 2	...	...	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	6 20	6 49	...	7 45	...	8 40	...	9 43	...	11 10	...	1 49	...	2 50	...	...	4 47	...	5 49	6 13	...	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 31	6 59	7 27	7 55	8 23	8 51	...	9 53	...	11 20	...	1 59	...	3	3 56	...	4 57	...	5 59	6 27	...	...	...	...	...	...
Եէտի—գուլէ	6 43	7 11	7 39	8 8	8 35	9 4	9 38	10 5	11 4	11 32	1 27	2 11	2 44	3 12	4 8	4 41	5 10	5 43	6 12	6 42	7 6	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 47	7 15	7 43	8 12	8 39	9 8	9 42	10 9	11 8	11 36	1 31	2 15	2 48	3 16	4 12	4 45	5 14	5 47	6 16	...	7 10	...	...	...	...	...
Տավուտ փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Եէնի—գաբու	6 53	7 21	7 49	8 18	8 45	9 14	9 48	10 15	11 14	11 42	1 37	2 21	2 54	3 22	4 18	4 51	5 20	5 53	6 22	...	7 16	...	...	...	...	...
Գում—գաբու	6 57	7 25	7 53	8 23	8 49	9 18	9 52	10 19	11 18	11 46	1 41	2 25	2 58	3 26	4 22	4 55	5 24	5 57	6 26	6 52	7 20	...	...	...	...	...
Կ. Պոլիս	7 5	7 33	8 1	8 31	8 57	9 26	10	10 27	11 26	11 54	1 49	2 33	3 6	3 34	4 30	5 3	5 32	6 5	6 34	7	7 28	...	...	...	...	...
	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մագրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբոց մէջ միայն։ Թիւ 1 և 2 կառախմբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վակոններ. միւս կառախմբերն ունին միայն Բ. և Գ. կարգի վակոններ։

576

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ